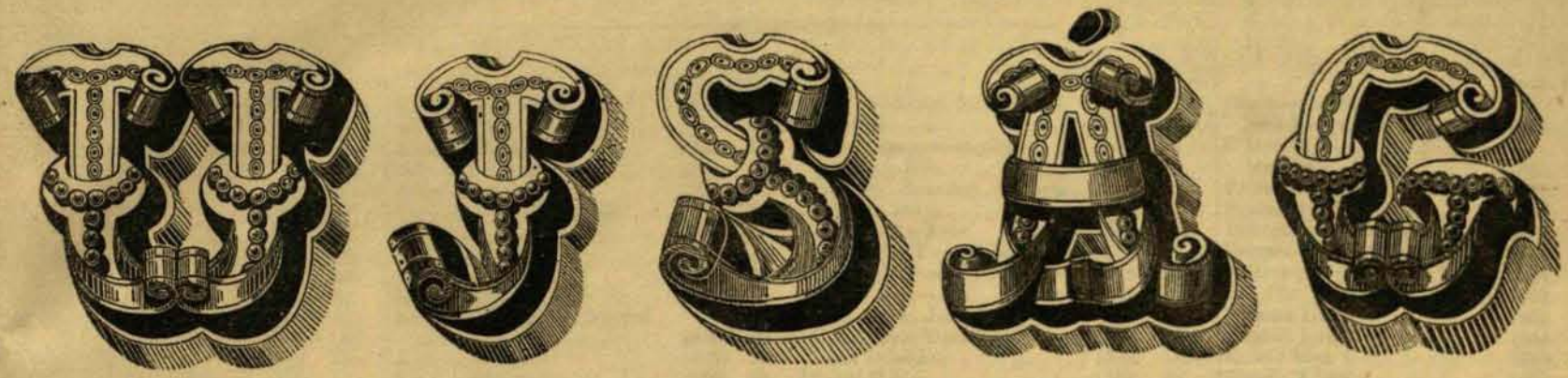

VASÁRNAPI

1860.

Felelős szerkesztő:

PÁKH ALBERT.

Főmunkatárs:

JÓKAI MÓR.

Kiadó tulajdonos:

HECKENAST GUSZTÁV.

PEST, 1860.

NYOMATOTT LANDERER ÉS HECKENASTNÁL.
Egyetem-utca 4. szám alatt.

VASÁRNAPI

1860.

ORSZÁGGYÜLÉS KÖNYVTÁRA
6804 SZ
1950

JÓKAI MÓR

FÄKH ALBERT

HECKENSTADT GUSZTAV

PEST, 1860.

megjelent

KÉPEK ÉS RAJZOK JEGYZÉKE.

I. Arczképek.

A) Hazaiak.

Table listing portraits from the home country (A) with columns for name and page number.

Gróf Károlyi István

Table listing portraits of Count Károlyi István and other individuals with columns for name, page number, and volume information.

Gróf Széchenyi István mell-

Table listing portraits of Count Széchenyi István and other individuals with columns for name, page number, and volume information.

Obrenovic Mihály és néje

Table listing portraits of Obrenovic Mihály and his wife, including other names like gróf Hunyady Julia.

II. Történelmi képek.

A) Hazaiak.

Table listing historical portraits from the home country (A) with columns for name and page number.

B) Külföldiek.

Table listing historical portraits from foreign countries (B) with columns for name and page number.

	Év szám.	Folyó sz.
Lantmár	1858.	43.
Látható holdsötétülés február 7-én 1860.	1860.	3.
Lednicze, sziliczei barlang (1. 2. 3.)	1858.	26.
Légsúlymérő mint időjósoló	1860.	1.
Leviathan (Great Eastern) fedélzete	1859.	41.
Leviathan (Great Eastern) előrése	1859.	42.
Léghajó vaspálya a Ríghyegyen (1. 2.)	1859.	21.
Lowe léghajója, 2. A hajó belseje	1860.	3.
Lúd, kondor	1856.	1.
Magyar gazdasági kiállítás Pesten	1857.	24.
Marokkói lakosok	1860.	7.
Masjon emlékbillikoma	1857.	48.
Maszlagos redőzirom	1860.	44.
Mezőgés nyugoti Éjszak-amerikában	1860.	42.
Montenegrói ház belseje	1858.	41.
Monturiot tengeralatti hajója	1860.	46.
Ochocai barlang: a havas Szószék v.	1858.	14.
szomorufűz	1858.	14.
Oroszlánok harca	1856.	52.
Pajta-gazdaság	1856.	37.
Pleiswiti nagy tölgyfa	1858.	27.
Pusztai jelenet	1856.	51.
Rarey, amerikai lószelidítő	1858.	15.
Répacukor-gépek	1856.	39.
Szalma csónak	1856.	28.
Szarvas télen	1858.	4.
Szemiluka barlangja	1856.	4.
Szentelt víztartó bezárva	1857.	25.
folnyitva	1857.	25.
víztartóhoz való asztal	1857.	25.

	Év szám.	Folyó sz.
Sz. Servolói barlang	1858.	30.
Szerb tövis	1858.	10.
Sonkolyosi barlang	1856.	50.
Syriai vad lovak	1857.	7.
Távirdek	1856.	10.
	1856.	11.
Tatár mészárszék	1856.	9.
Temlin K. szecskavágója	1859.	39.
Téglavetőgép	1859.	5.
Tengerparti mozgó ágyutelep	1860.	44.
Tizedes mérték	1859.	2.
Tulci óriásfa Amerikában	1859.	7.
Torokrojt-szender (Sphinx nerü)	1859.	46.
Uj gázlámpák	1859.	8.
Uzó-ház	1855.	47.
Vakon született hat testvér Békésmegyében	1857.	24.
Varsányi Sámuel kertí vízművei Péczelen	1857.	12.
Vidats István ekéje	1855.	48.
" " "	1855.	49.
" " "	1855.	50.
" " "	1855.	51.
" " " szóró- és szelőlórostája	1857.	29.
Vidats legujabb (szab.) rostája	1858.	45.
Vidats István gépgyára Pesten	1859.	9.
Világító tornyok s óvjelek (1. 2. 3.)	1859.	23.
Villa és gereblye-termelés	1858.	23.
Vitorlás talyiga, chinai	1855.	47.
Vérszin-czinczér és agancsár-bogarak	1860.	28.
Winan új szerkezetű gőzöse	1859.	2.
Whitworth ágyu	1860.	15.
Zay-ugrócei posztógyár	1858.	43.

	Év szám.	Folyó sz.
Zsibbasztó rája (Zitterroche, torpedo)	1859.	17.

VI. Népviseletek.

	Év szám.	Folyó sz.
Alföldi magyarok	1859.	40.
Altenburgi népviselet Németországon	1859.	12.
Betleni oláhok	1859.	49.
Czigányok Erdélyben	1857.	41.
Egri népviselet	1858.	29.
Garanvölgyi nép	1857.	8.
Hevesi nép	1857.	6.
Hevesmegyei népviselet	1858.	29.
Japán nő és leánya	1858.	50.
Lugosi oláhok	1859.	52.
Mezőségi oláhok	1859.	46.
Népdalok hőse	1856.	42.
Orosz-Amerika lakosai	1858.	28.
Palóc menyecske	1857.	2.
Rácz férfi és leány	1857.	14.
Rácz vőfény és dudás	1857.	15.
Ranchero	1857.	23.
Sátoros-czigányok Erdélyben	1856.	30.
Segesvári szászok	1859.	42.
Sokác asszony és menyecske	1857.	17.
Sokác ifju	1857.	16.
Szamóczás leány	1857.	11.
Szászrégeni szászok	1859.	48.
Szászvárosi oláhok	1859.	50.
Szent-Tamási magyar menyecske	1857.	12.
Szilágysági oláhok (1. 2.)	1859.	13.
Torockói népviselet	1859.	28.
Trencsénmegyei nép	1857.	33.
Turóczi népviselet	1857.	34.
Vriczkói népviselet	1858.	38.

VII. Vegyes képek.

	Év szám.	Folyó sz.
Armstrong-ágyu	1859.	18.
Debreczeni tüzlőte deákok	1858.	50.
Falusi tanács	1860.	51.
Francozia hadsereg 1-20. Halálos küzdelem a Niagarai zubatagnál	1859.	48-52.
	1859.	6.
Hódolat Kazinczy Ferenecz szellemének	1859.	44.
Imádkozzálélebb, gyermekem	1860.	40.
Kötéljáró a Niagara felett	1859.	39.
Magyar akadémia czimere	1858.	51.
Mákony élvezése Chinában	1859.	12.
Medvekaland	1859.	34.
Gróf Nákónc és czigányai a nemzeti szinadon	1860.	17.
Patkányharc Londonban	1859.	10.
Rézpataki lelkezés	1856.	46.
Royal Charter hajótörése	1859.	49.
Gr. Sándor kocszása a budai lépesón	1858.	13.
Gr. Sándor ugratása Pesten	1858.	13.
Temetés a tengeren	1856.	46.
Turini nemzetőr	1859.	26.
Utikaland Mexikóban	1859.	26.
Viadal a rozmarókkal	1859.	25.
Visnuiták Krisnatinnepe (farsangja)	1858.	17.
Zuáv	1859.	26.
110 éves czigánynő	1858.	28.
Uj évi kép		
Farsangi kép		
Husvétői kép	1856.-1860.minden	
Pünkösdi kép		
Szent István napi kép	évfolyamban	
Halottak napjára kép		
Karácsonyi kép		
Vásári kép	1858.-1859.	

Hetedik évi folyam.

Pest, január 1-én 1860.

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrében egy és fél iven jelenik meg. — Előfizetési díj Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai úton külön a Vasárnapi Ujságra félre 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. uj pénzben. — A Vasárnapi Ujság a Magyar Sajtóval együtt (a Politikai Ujdonságok nélkül) félre 10 ft., évnegyedre 5 ft. uj pénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó.

Az arany bulla.

Mialatt II. Endre királyunk a szent földet visszafoglalni járt, közel volt hozzá, hogy egy másik *szent földet* elveszítsen, — a hazát.

Itthon fenekestül fordult fel az ország; apró ellenségek szagatták el végtartományait, nem volt a ki azokat megvédje kardal; az ország kincseit szentségtelen kezek eltékozolták, s mi drágább volt azoknál is, eltékozolták a nemzet bizalmát, szeretetét koronás királyához. — A király uti költsége fejében áruban bocsáták Gizela királyné ajándék-koronáját, s szállítási díjul Velence Zárát kapta.

Főispánok és főpapok, köztük a királyné rokona, Berthold, mentek a rossz példával elő; izmaeliták, pogányok zsarolták a köznépet, s a köznép agyonütögeté az adószedőket.

A rendek ily állapotában az országnak, fegyveres kézzel akarék kényszeríteni Endrét, hogy fia IV. Béla, már akkor megkoronázott király javára mondjon le a trónról, azonban János esztergomi érsek közbejártára sikerült a királyt a nemzettel kibékíteni azon nevezetes szerződvény kiadásával, melyet „arany bulla“ név alatt szoktunk emlegetni. — A nevezetes oklevél így hangzik :

„A szentháromság és oszthatlan egység nevében. Mi Endre, Isten kegyelméből Magyar-, Horvát-, Dalmátországnak, Ráma, Szerbia és Halicsnak örökös királya, mivel mind országunk nemesinek, mind pedig másoknak, szent István királytól alapított szabadsága, némely királyok hatalma által, kik néha haragukban boszút állottak, néha gonosz emberek hamis tanácsira is hallgattak, vagy saját hasznukat keresték, igen sok részben rövídséget szen-

vedett: nemesünk fenségünk és elődeink, az ő királyaik füleit gyakor izben verdesték kérelmeikkel és folyamodásaikkal országunk javítása iránt. Mi tehát, tartozásunkhoz képest, az ő kérelmüknek mindenben eleget tenni akarván, kivált mivel közöttünk és közöttük e miatt már többször nem csekély keserőségek támadtak, mit, hogy a királyi méltóság teljesebben megőriztessék, illik kikerülni, (mert ez jobban senki által sem eshetik meg, mint ő általok) megadjuk mind nekik, mind országunk egyéb embereinek a szent királytól megadatott szabadságot; és országunk állapotának javítására tartozó egyéb dolgokat is üdvösen rendelünk, eképen :

I. Rendeljük, hogy évenként a szent király ünnepét, ha csak némi súlyos foglalkodás, vagy betegség által nem akadályoztatunk, Székes-Fehérvárott tartozunk megülni; és ha mi jelen nem lehetnénk, a nádor kétségkívül ott leszen helyettünk, s képünkben ki fogja hallgatni az ügyeket; és minden nemesek tesszésük szerint szabadon oda gyülekezzenek.

II. Akarjuk azt is, hogy sem mi, sem utódaink bár mi időben le ne tartóztassák, s el ne nyomják a nemeseket valamely hatalmasnak kedveért, hanemha előbb megidézttettek, s törvény rende szerint elmarasztattak.

III. Továbbá semmi adót, semmi szabad dénárokat nem szedetünk a nemesek örökségein; sem házaikban, sem falvaikban meg nem szállunk, hanem ha meghivatunk. Az egyházak népeitől is teljességgel semmi adót sem szedetünk be.

IV. Ha valamely nemes meghalálozik fi nélkül, leányát illesse birtokának negyedrésze; a többiről tetszése szerint rendelkezék, és ha a közbejött halál miatt nem rendelkezhetik, a hozzá közelebb

II. ENDRE KIRÁLY KIADJA AZ ARANY BULLÁT.

A damaskusi mézárálás (képpel). L.	491
Garibaldi serege (képpel)	505
Vázlatok Olaszországból (képpel) Kiss Elek	516, 531
Jeruzsalmi életkép	543
Garibaldi Nápolyban a „della Foresteria” erkélyen (képpel)	544
Ancona bevétele (képpel)	556
Gaeta (képpel)	570
László Károly levelei Amerikából 54, 103, 398, 410, 470,	483
Cserépi István levelei Éjszakamerikából	338
Fränkel E—l levele Éjszakamerikából	610
A falusi tanács a korábbi időkben (képpel)	620

8. Természettudományok, ipar, gazdaság.

A légsúlymérő mint időjósító	6
Az angol királynő aranyos diszágya (képpel)	20
Látható holdsötétülés febr. 20. 1860. Falvay István	31
Lowe léghajója (2 képpel)	32
Amerikai gőzzán (képpel)	44
Az időjárásról jelesen Herschell szabályairól. Brassai.	89, 99, 115, 126
A londoni központi távirtda nagy terme (képpel)	104
Rajzongyár Nürnbergben (képpel)	160
A Whitworth ágyu (képpel)	174
Selyembogarok tenyésztése. Lotenyei	186, 199, 210, 221
Földalatti vasut Londonban (képpel)	244
A tótmegyeri eke- és szántásverseny jun. 2-án	288
Egy orangután életéből	313
A vándor-sáskák pusztítási módja. Nyitrai parti	315
Két bogár életrajza (8 képpel) Dr. Sz.	335
Nagybányai olajgyár (képpel)	350
A harmat. Kun Pál	374, 386
A párisi általános gazdasági kiállítás	388, 435

A délibáb	443
A keményítő. B. M. S.	492
Mezőézés nyugati Északamerikában (képpel)	503
A száz éves aloe, és az indiai fige. Kún Pál	505
Tengerparti mozgóágyutelep (képpel)	532
A maszlagos redősirom (kép.) Dr. Sz.	534
Kőpép- és műpala-fedél	536
A növények mint jelképek. Dr. S. J.	545
Monturiot tengeralatti hajója (képpel)	555
A burgonya. Szabó Ignác	558, 570
A bülény a bialowiczi erdőben (képpel)	597
Színek és képzőművészetek 607, 621, Hattyualaku hajó Angliában (képpel)	646
Hőfergeteg (képpel)	620, 645

9. Vegyes tartalom.

Kazinczy ünnepélyek 10, 15, 32, 44.	55
A muzoumi diszszékek ügyében. A. K. Próbaaratás szobában	20, 32
Pályázati eredmény a szígyártómesterségbeli műszavakat illetőleg	36
A nemzeti kör pecsétnyomója. Rókh István	42
Adakozások a magyar Akadémia palotájára 45, 57, 69, 80, 94, 106, 117, 128, 140, 151, 165, 177, 188, 201, 213, 227, 238, 249, 261, 277, 289, 305, 319, 328, 343, 355, 367, 379, 390, 403, 414, 427, 439, 451, 463, 475, 551, 562, 575, 588, 603, 615, 627,	670
Berzsenyi szobra ügyében	128
Kazinczy Ferencz egykorúja Amerikában (képpel). Borsi József	139
Adakozás a Kazinczy alapítványra 106, 141, 152, 166, 179,	189
Zenészetilek. Mosonyi Mihály	164
— — Szénfy Gusztáv	211
— — Bartalus István	285
Gróf Széchenyi István halála	187
Gróf Nákóné és cigányai (képpel)	197
Székely József	197
Gróf Széchenyi István lakása Döblingben. Falk Miksa után	200

Széchenyi gyászünnepélyek 212, 223, 236, 247, 264, 276, 301, 319, 327, 339, 379, 400, 412,	451
Zrinyi ünnepély Szigetvárott	460
Hármas ünnep Egerben	461
A főváros gyásza gróf Széchenyi Istvánért	217
Széchenyi gyászravatala Pesten a belvárosi templomban (képpel)	257
Berzsenyi Dániel mellszobra (képpel)	272
Gróf Széchenyi István Döblingben (képpel)	285
Egy angol véleménye butorainkról	299
Egy magyar borkereskedő	299
Bucus egy alföldi pusztán	304
Költők ünnepei Fűreden és Niklán (2 képpel)	311
Guttenberg ünnep	326
Napoleon császár megérkezése Baden-Badenbe (képpel)	349
Napoleon császár és a porosz regensherceg titkos beszélgetése Badenben (képpel)	363
Zenészetilek	399
Szent István ünnepe Budapesten 1860	423
A „Times” szerkesztő hivatala	434
Szent István ünnep a vidéken	438
Bombonnel a párduczoló	442
A titkos irás	446
Az udvardi egyházi ünnepély	472
Egy bécsi lap a magyar öltözetről	473
Reggeli imádság (képpel)	482
Arany János felhívása a Kisfaludy társaság ügyében	508
Az angol önkénytesek partraszállása Nápolyban (képpel)	610
Széchenyi emlékszóbor	650

10. Levelezések a V. U.-ban.

Körmöcz 46. Debreczen 59, 83. Tata 71, 191. Kis-Körös 203. Kis-Czell 251. Erdélyi hirodó 307, 354, 390, 403, 426. Duna-Szerdahely 463, 539. Losonc 499. Igló 510. Vas 510. Selmecz 510. Liptó-Szent-Miklós 510. Szeged 526. Abony 527. Gömör (Ragály) 551. Baja 562. Szalonta 591.	
--	--

11. Kakas Márton levelei.

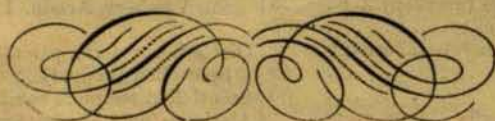
Mindenféle műversenyek 7. — 33,333 frank és 33 1/3 centime 20. — Reményi hegedűverseny 69. — Különös indítvány 94. — A fusióról 116. — Műverseny a szükölködő horvát és szlapon lakosok javára a nemzeti színházban 140. Statistika és egyéb 164. A horvát szükölködők javára rendezett műverseny 175. — A tékozló apa 200. — Mátrai vadászok 288. — Balaton-Fűredről 363, 375. — A mikrokozmosz 518. — Egy merész indítvány 572. — A ploermeli bucsu, eljegyzés lámpafényénél, és a veszedelmes concurrentia 587. — 1848-kilevegő 611. — Ez a hét 623. — Haynau-album 635. — Józán gondolatok 648.	
---	--

12. Apróságok.

Egy gymnás. igazgató fizetése hajdan	23
Ipar és művészeti tárgyak terjedése. R.	31
Peatra drákuluj. Kh..n	43
Csokonai egy versezete Kazinczyhoz. Bors János	68
Fursangi hírek	81, 93
Böngészet az élet és tudomány mezején 150, 175, 387, 447,	459
Csermák Antal zenésztiteltó pótlékadat	259
Nyolczvanhárom halott újra temetése	340
Magyar tázokok Párisban	447
Koháry és Eszterházy emlékek	447
A görög bölcsek eszmegyöngyei 495,	508
Chinai szeszélyek	495
Apró levelek különféle apróságokról	
Könyök István	519
Egy pof-pör. Szerviczky Sándor	611

13. Állandó rovatok.

Irodalom és művészet. — Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedelem. — Találmányok, fölfedezések. — Közintézetek, egyletek. — Balesetek, elemi csapások. — Jótékonyaságok, adakozások. — Közlekedés. — Mi ujság? — Levelezések. — Egyveleg. — Sakkjáték. — Színházi napló. — Szerkesztői mondani való. — Nyílt tér. — Heti naptár.	
---	--

Zrinyi Miklós, a szigetvári hős.

Történeti rajz PAULER GYULÁ-tól.

... hic maculosa vita egregio ille
tantodem meruit bonae famae ...
Forgách, Com. sui temporis 431. lap.

I.

Zrinyi jelleme, családja. Katzianerrel szövetezik. Katzianert megöleti. A törökök szorongatják. A királytól segítséget nem kap. Végromlását elkerüli. Vízvály a zágrábi püspökkel.

Gróf Zrinyi Miklós életét és Szigetvár ostromát akarom elmondani. E két névre hazánk történetében minden magyar szív büszkén földoboghat, a külföld pedig tisztelettel meghajol e nemzet előtt, melynek fiai úgy tudták szeretni hazájukat. Voltak sokan, kik Zrinyit és társait azon háromszáz spártai mellé helyezték, a kik Leonidással a Thermopylaeknél magukat a hazáért feláldozták; és csakugyan az Almás partja annyi hősiségnek, annyi önfeláldozásnak volt tanuja, hogy a spártaiak halálát csak sükerdusabbnak, nem nagyszerűbbnek mondhatni. Célomnál fogva különösen törekedni fogok kiemelni, mily nyugalommal várta be Zrinyi a törökök roppant seregét, mint hiúsítá meg azok minden rohamát, miként ment végre nemes büszkeséggel bajtársaival a halálnak eléje.

Szigetvár ostroma megérdemli, hogy részletekbe bocsátkozzam: míg Zrinyi korábbi éveit csak vázolni leszek kénytelen. Az írók, kik végperceit könnyen megfogható érdekekkel részletezik, előbbi életéről keveset vagy semmit sem mondanak. Korábbi harczeit csak elszórt adatokat találok; magán életéről, jelleméről néhány vonás maradt fenn. A mennyire szemem e csekély fénynél a mult homályain keresztül hathat, úgy látom, hogy a költő Zrinyi a szigetvári hőst mint hadvezért utolérte, mint embert véghetetlenül meghaladta. Nincs kedvem, sem tehetségem a kortársak egyikének ítéletét megczáfolni, hogy dicső halála „szennyeseletnek“ szerzett hirnevet.

Zrinyi Miklósban korának bűnei nagyra nőttek. Nyers, erőszakos oligarcha volt, kire nagyravágyás, és kincsvágy gyakoroltak fő befolyást. Elvek nem vezérlék tetteiben, s a hazáért, melyért meghalt, mindenkor élni nem tudott. A fény, mely nevét körül sugározza, fátyolt vont bűneire, de az igazság kényszerít engem a szigetvári hőst a maga valóságában föltüntetni. Törekedni fogok tehát nem enyhíteni, nem tulozni a sötét rajzot, melyet a történet jelleméről készített, s megérinteni a körülményeket, melyek bűneit nem mentik, de megfejtetik.

Zrinyi Miklós Vásonkeőn született, Veszprémmegyében 1518. Atyja Miklós, e néven a Zrinyiek közt a harmadik, anyja Janka volt, az utolsó Corbáviai grófnak, Karlovics Jánosnak egyetlen örököse. A Zrinyiek birtokai északkeleti Horvátországban, Kosztajnicza körül feküdtek; a vár, melytől nevüket vevék, most falu a második hánsági ezred területén.

Miklós hat testvérnek legifjabbika volt. Nénjeit Osáky, Tahy, Alapy bírták nőül. Fivérei a mohácsi csatában harcoltak. Mihály, az ifjabbik elesett, János a kevesek közé tartozott, kik megmenekedtek.

Atyjuk, idősb gróf Zrinyi Miklós, Frangepán Kristóf halála után, ki a kapcsolt részekben Zápolyáért buzgott, Ferdinándnak állhatatos hibe lett, kivált midőn az elpártolástól mi hasznot sem várhatott. János gróf vitézsége nyers természettel volt párosulva, melyet nem az ész, hanem az indulatok kormányoztak. Példája és az elvetemedett kor megmagyarázhatják a téves irányt, melyet Zrinyi Miklós nagy szelleme vőn. Hamar kínálkozott neki a nagyravágyó lelkeknek oly veszélyes tapasztalás, hogy a siker ki szokta menteni a tetteket. Éles esze előtt nem maradhatott titok, hogy a hirre, hatalomra, melyre lelke vágyik, a pénz nélkülözhetetlen eszköz. A hazaszeretet volt lelkének egyetlen érzeménye, melyet ez érdekeknek alá nem rendelt. Testi erő, merész bátorság, hadvezéri tehetség azonban a tömegnek kegyét megnyerék, és képesíték őt, használni hazájának élethalálharcában a törökök ellen. A Zrinyiek szokása szerint már 11 éves korában vitézül verekedett Bécs körül a törökökkel és V. Károly császártól jutalmul paripát és aranylánczot nyert; honn pedig folytonos csatározások edzék erejét, midőn jóságait a martalócz ozmánok ellen védelmezé.

Atyjának halála után, mely Bécs ostromát kevéssel követte, Miklós Jánosnak vezetése alá került, s azért neveiket egy darabig mindig kapcsolatban kell említenem. Mindketten atyjukat követték,

és Ferdinándnak hivei voltak, Katzianer János megjelenése Slavoniában azonban megingatá hűségüket. Ferdinand ez ügyes hadvezére Eszék mellett nem rég történt (1537) csatavesztése miatt börtönbe került, de megszökve, e félre eső vidéken, hol tetemes javai voltak, barátok között biztosságban érzé magát a király elől, ki személyére élve vagy halva egész tizezer forintig való jutalmakat tűzött vala. Nyugtalan lelke azonban bosszu után epedett; maga köré gyűjté a horvát urakat, megnyerni iparkodott a Zrinyieket. A két testvér ellent nem állhatott a csábitónak, ki egyiknek közölök a hánságot ígérte. A szövetekezés, melybe Katzianer majdnem minden horvát urat belevont, érintkezésbe tevé magát Török Bálinttal, ki a Dunán tul János királynak leghatalmasabb hibe volt; alkudozni kezdett a törökökkel. A horvát urak örömmel hallák, hogy a szultán nemesak őket zavarni nem fogja, hanem Pozsegát és a Szerémséget is Magyarországhoz visszaszátolja.

A szövetekezésnek legtevékenyebb tagjai a Zrinyiek voltak; ők adák a lázadásnak első gyöngye jelét, midőn az adószedőket jószágaikról elkergették.

Azonban Nádasdy Tamás és Keglevich Péter bánok félelme, hogy menekülni lesznek kénytelenek, nem ment teljesedésbe. A szövetekezés, melynek laza kötelékeit szétágazó érdekek fűzték össze, lassanként fölbomlott, midőn a hozzácsatolt remények azonnal teljesedésbe nem mentek, vagy félelem által ellensúlyoztattak. Egy év leforgása után Katzianer magányosan állott, és csak a Zrinyieknél Kosztajniczában, lelt menedéket kincseivel. Katzianer itt is alkudozott a törökökkel, de a dolog természeténél fogva, már nem nagyravágyó tervekről, melyek szövetségesei hasznára is céloztak, hanem szabadulásról volt szó; és ha a Zrinyieknak hitelt adhatunk, magát a várat is oda ígérte nekik. A Zrinyiek előtt mindez egészen titokban nem maradhatott. Elhatározzák, hogy engedelmességek a királynak, és megölik e férfit, kinek élete rájuk nézve haszontalan, sőt káros, kinek halála kincseket, fejedelmi kegyelmet szerezhett. Keglevics bán közbenjárása folytán, ez utóbbira bizton számoltak, és Zrinyi Miklós Ferdinándtól levelet vőn, hogy hibáját Katzianer megöletésével tegye jóvá. Zrinyi fegyveres kísérettel Kosztajnicza kapuját este megszállá, és Katzianer cseh kísérőit beszélgetéssel foglalkodtatá. Grabossza György és Hoisics János, csatlósai, Katzianert követék, ki vig lakoma után hálósobájába vonult. Midőn beléptek, Grabossza tört rántott és hasába döfte; a sebesült falon függő fegyverei után kapott, de Hoisics szekerezeje fejét ketté hasítá. Holttestét a gyilkosok az utcára veték; fejét Zrinyi a királyhoz Bécsbe küldte.

Az ocsmány tettel főképen Zrinyit vádolák; hire járt, hogy önkezüleg döfte le vendégét azon törrel, melyet az neki megtekintés végett nyújtott. Ferdinand csakhamar vette a levelet, melyben a két Zrinyi a pártütő haláláról ír. Válaszában illedelem kívánta dorgálások közt bocsánatáról biztosítá a grófokat, ha a törökökkel többé cimborálni nem fognak; megerősíti őket a Corbáviai grófok, a Vránai perjelség birtokában.

Azonban Miklós és János hasztalan keresték a megerősítő oklevelet; hasztalan vártak pénzt és katonákat (500 lovas), kiket a király javaiknak védelmére ugyanazon levélben ígért vala. A törökök folytonos dühös támadásokat tőnek javaikra, hogy Katzianer halála miatt bosszút álljanak. A Zrinyieknak a styriai kapitány hosszas halogatás után tudtul adá, hogy ők a király és a szultán közt fennálló fegyverszünetből ki levén zárva, gyámolításra számot nem tarthatnak.

A kormányférfiak jól tudták, hogy a Zrinyi család javai a kapcsolt részeknek kulcsát képezik, s azért biztosabb kezekben szeretnék volna látni azokat. A szorongatott testvérek, Ungnad János, styriai kapitány utasításának nyomán, csakugyan készeknek nyilatkoztak, javaikat, a király egyik hű emberének, Nádasdy Tamásnak kéz alatt átadni, ha Magyarországhoz csekélyebb értékű jószágokat is kapnak cserében. Az alku eredménytelen maradt, mert, ugylátszik, senkinek sem volt kedve, őket veszélyes állásukban fölváltani. Segítség helyett pedig ellenségekre találtak, és Keglevics Péter tőlük Kapronczát elragadta (1540). A nagyobb tervek, melyek a törökök figyelmét Magyarországra irányzák, vitézségük- és küzdelmüknek is szerencsésebb fordulatot adtak. Körös körül elpusztultak jószágaik, de Zrinyről büszkén és diadalmasan lobogott zászlójuk.

A zászlókkal, melyek a becsület mezején lobogtak, gyakorta

rablásokra vezették alattvalóikat. A fejtelenség e korában minden magánellenesség egymással sikra szállott, s a jog legkisebb szikrája jogtalanságok egész sorát vonta maga után. Az erős büntetlen bántalmazhatá a gyöngébbet. A horvát urak sokszor ismertek török főveg, török zászló alatt jószáguk pusztítóiban a Zrinyiek embereire. Turmező 22. községét Lukavec várából folytonosan sanyargatták, mert IV. Bélától nyert szabadságaiktól elállani, a Zrinyiek alattvalóivá lenni nem akartak: de Erdődy Simon, a zágrábi püspök és 1538. óta a Zrinyiek ellensége, elég erővel birt Zrinyi Jánost sógorával Alapy Jánossal és Vidossics Györggyel birtokából fegyveres kézzel kikergetni, felperzselt falvait, leölt, megvert jobbágyait, elhajtott marháit a rabló urakon megboszulni (1539.)

Határvillongások, Erdődynek büszke és erőszakos magaviselete, két év múlva újra föllobbanták a szunyadó vizsályt (1541). János kardot rántott, és a zágrábi püspökség javaira vetette magát; Vinodol vára előtt egy golyó rablójáratának és életének véget vetett. Miklós fényesen eltemette testvérét és boszut esküdött. Csapatát uszkókokkal szaporítá a tengermellékről és minden oldalról a zágrábi püspökség jószágaira bocsátá. Maga Zágrábig nyomult, a szomszédság lakait lángba borítá, néhány kanonokot magával hurcolt. A tisztelet, melynek hajdan az egyházi rend tárgya volt, önhibája és a megváltozott körülmények miatt egészen elenyészett. Az új hit Horvátországban is elterjedett, s bár Zrinyi nem tartozott a protestánsok közé, mégis követé a gyakorlati és hasznos irányt, melyet az új hiten levő urak az egyházi javak ellenében követtek. Erdődy püspököknek nem volt ereje, szembe szállani Zrinyi Miklóssal. Ferdinánd közbenjárása kiragadá a veszedelemből. Rendeletére a zengi püspök Józsefics, Frangepán György, Bánffy Boldizsár és mások a feleket kibékíteni, méltányos békepontokat megállapítani törekedtek. Hosszasabb alkudozás után Zrinyi, Pál fordulása napján 1542. megbékült, mit elrabolt, azt visszaadta, míg Simon püspök kárpótlásról lemondott.

Magyarországon újra lángra kapott a háboru. Magyar és Németország fegyvert ragadott, visszafoglalni a töröktől Pestet, Budát, melyet tavál álnoksággal kezére kerített. Zrinyi Miklós honn hagyá nejét, Frangepán Katalint, ki után a tengerparton nagy birtokokat szerzett, és vitézeivel a harcztérre sietett, hogy megkezdje diadalainak sorát, melyeknek legszebbikét halálával vívta ki, hogy szerezen nevének oly fényt, melyet csak ő maga volt képes elhomályosítani.

(Folytatás következik.)

Idősb Szász Károly.

(1798—1853.)

Ezen férfiú volt legközelebb a m. tud. Akademia közgyűlési megemlékezésének főtárgya. B. Kemény Zsigmond fényes emlékbeszéde még mindnyájunk friss emlékezetében van.

S a testvér Erdély egyik legkitünőbb fiának arczképét veszik ezuttal lapunk olvasói, kinél fényes elmetehetséget a legszilárdabb jellemmel, széles ismeretkörrel nagy *hatással* látunk párosulva, kinek munkássága nyomot hagyott a rákövetkező nemzedék életében; ki a szabadelvűséget okos mérséklettel egyesíteni, a tudományt hasznosítani tudta s ezért megérdemli, hogy nevét tisztelettel említse az utókor.

A jeles országgyűlési követ, író és tanár, született székely eredetű nemes szülőktől, Erdélyben, Vizaknán, hol atyja főbíróiságot viselt. Az első ismereteket klasszikai képzettségű atyjától — s talán nagyon is mohón nyeré, mert már három éves korában olvasott, hét éves korában pedig hiba nélkül fordítván magyarból la-

tinra, az enyedi híres kollegiumba ment s a negyedik latin osztályba lépett. Tizenhárom éves korában már *togatus* diák volt s három évig még Enyeden tanult, a jogi tanfolyam második évére a kolozsvári r. kath. lyceumba ment át, mert az időben nem is tartották jogtudósnak, a ki Fortinit és Winklert nem hallgatta. Itt már tizenhét éves korában végzett s onnan, erdélyi szokás szerint a királyi táblára ment, két év múlva, tehát tizenkilenc éves korában ügyvédi oklevelet nyert.

Hanem a kedves és megnyerő külsejű ifjút, körülményei az ügyvédi pálya szűz mezejéről elvonták. Egy gr. Teleki- és Zeykfiuval mentorkép külföldi egyetemre indult; de akkori rendeltékél fogva Bécsen tal nem mehetvén, ott idejét a természettudományok tanulására fordította.

Midőn 1821-ben ismét hazatért, az enyedi kollegiumban épen megürült jogi tanszékre választották meg, s kik őt 1821-től 1837-ig hallgatták vagy ismerték, egyhangulag állítják, hogy a kis hazában hozzá hasonló oktató, sem tudomány sem előadás tekintetében nem volt. Tanszéke körül Erdély minden rendű s felekezeti ifjai sereglettek. Az enyedi kollegium — e kis tanuló-város — virágzásában új korszak kezdődött. Szász Károly a tanszéken kívül is újjáteremtőjévé vált az iskola szellemi, sőt anyagi lételének. S habár kislelkű féltékenység és egyéb selejtes indulatok, pályája keserítésére vagy megakasztására mindent elkövettek:

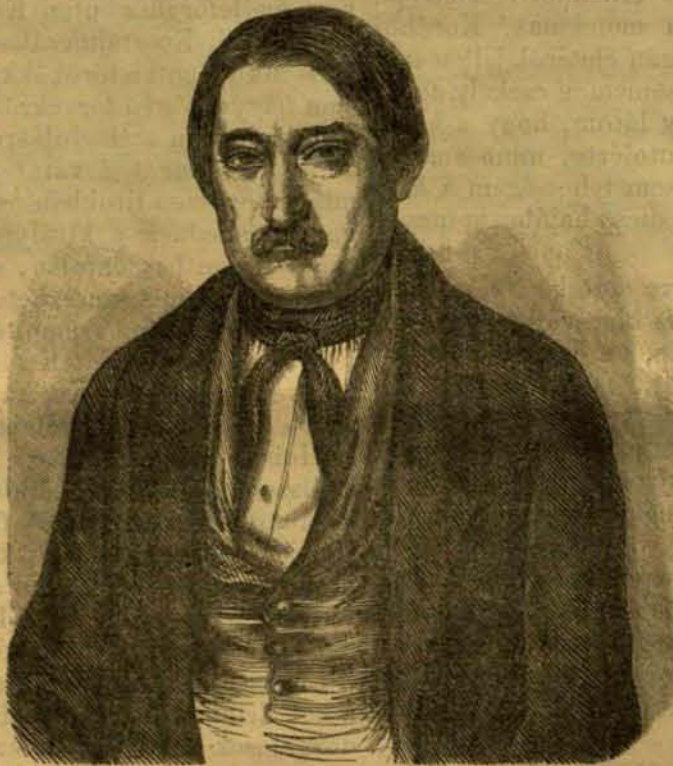
a roszakarat sikernek nem örvendhetett s Szász Károly ritka népszerűségén és még ritkább tisztaságú jellemén hajótörést szenvedett. — De nemcsak az iskola falai közt szerették és becsülték Szász Károlyt. Már mint igen fiatal jogtanár befolyást nyert Alsó-Fehérmegye ügyvezetésébe; a közgyűléseken ritkán ment végzésbe, a mihez véleménye nem járult; a törvényszéken nem hoztak ítéletet bírótársai, míg az ő nézetét meg nem tudták. Így történt, hogy az 1831-től 1834-ig tartott viharos pártcsaták alatt, miveltségénél, népszerűségénél és összeköttetéseinél fogva vezéri szerepet foglalt el s később, Kemény Dénes és Bethlen János társaságában — kikhez az 1834-ki híres országgyűlés alatt *Wesselényi Miklós* is járult — a közvélemény névé vált ellenzék egyik előharczosa lett.

De Szász Károly, ki a 34-ki országgyűlésig a visszaélések határozott megtámadóinak sorában, s a leopoldi hitlevél helyreállításáért küzdött:

a viszonyok bonyolodott voltát ekkor kezdé igazán belátni. S míg Wesselényi Miklós és Kemény Dénes a hevesebb ostrom vezetői voltak, ő Bethlen Jánossal a nagyobb akadályokat nem annyira ledöntögetni, mint megkerülni igyekezett.

Tudjuk, hogy az országgyűlés eredmény nélkül oszlott szét, s a vezetők, köztök Szász Károly is, per alá kerültek. Kétszeres örömmel ragadta meg tehát az alkalmat 1837-ben, hogy a szám- és természettani katedra megürültével a jog kényessé vált előadását elhagyhassa. Ez idő óta 1848-ig az *exact* tudományokat tanította, s a félszázadon át elhanyagolt ismeretágakat azelőtt példátlan virágzásra emelte.

Időközben az irodalom terén is munkálkodott: „*Sylloge tractatum*” című gyűjteménye magában foglalja a leopoldi hitlevél keletkezését megelőző s követő összes országgyűlési okleveleket és kir. leírásokat, — mindent közöl, a mi Erdélyben az alkotmányos követelések kulcsa, minélfogva e füzet, annak idejében röpirathoz hasonló hatással és kelendősséggel birt. Nem kisebb részvétellel fogadta az olvasó-közönség az „*1831-ik esztendő történeté*”-nek, s benne a lengyel forradalomnak meleg és világos ecsettel készült leírását; valamint jelentékeny vállalata volt a „*Parthenon*” is, melyben a gymnasialis tanulók számára minden tudományból kézikönyvet szándékozott adni, de a melyből csak öt füzet jelent meg. Irt ezenkívül számos névtelen hírlapi cikket, nyelv- és szám-

Idősb SZÁSZ KÁROLY.

tani kézikönyvet, jogtudományi commentatiókat stb., — s mind-ezekért a magyar tudományos Akadémia 1831-ben levelező — 1834-ben rendes tagul választotta. Az Akadémia levéltárába tette le sajátkezű önéletírását is.

1848-ban a közoktatási miniszteriumhoz államtitkárnak hívták meg. Az unio után szülővárosának követválasztása is megint reá esvén, oda hagyta Enyedet, 27 évi áldásdus munkássága színhelyét. De a híres országgyűlési szónok a nemzetgyűlési viharos tanácskozásokban alig tűnt fel többé; más volt a tér, a hang és az idő; ő az új légkörben nem igen tudta magát otthon találni. — Annál lelkiismeretesebben működött hivatalszobájában, s tevékenysége, szakértelme és igazságossága a legnehezebb időkben is megállotta a tűzpróbát.

A vihar elvonulásával, ismét Erdélyben találjuk. De Enyed már romban feküdt s az egyházi főtanács, a közhasznú férfit a tanítás terén felhasználandó, a maros-vásárhelyi főiskola tanárává tette. Itt mult ki megtört szívvél, bár ép lélekerővel, szélhűdésben 1853. okt. 25-én.

E férfi fölött hangzott tehát a m. tud. Akadémia f. é. nagygyűlésén Kemény Zsigmond avatott tollal irt nagybecsű emlékbeszéde, melyben a hálás tanítvány néhai derék mesteréről, mint szónokról, íróról, tanárról és emberről a legmegragadóbb képet rajzolta:

Mint szónok: az erdélyi közjog és sérelmek történetét oly részletesen ismervén, mikint tán senki más, versenytárs nélkül állott a hasonlító jogtanban s az európai alkotmányos élet buvárlatában. — Képződése heves, ítélete erős, kedélye fogékony és a benyomásokat könnyen tovább terjesztő vala. Volt benne sok a költőből, sok a bölcselőből, és szónoki pathosa magával ragadta a közönséget. Igézó képeket, ragyogó eszméket s csudásan eredeti és találó hasonlításokat szokott vegyíteni a tárgyalások közé; megelkesíté a száraz adatokat, hogy ostrommal vegyék be a szívet és képzelődést,

mielőtt az értelmet meghódítják. Hangja tiszta, terjedelmes és erős volt. Bizonyára, minél nagyobb nemzetnek lesz vala szónoka, annál ragyogóbban tündöklött volna.

Mint írói sajátosságos észjárás, eredetiség és eszmegazdagság jellemzik. S milly széles tér volt az övé a tudományok mezején! Valódi nagybirtokos, igazi olygarcha az ismeretek országában.

Mint tanár gondolkodásra szoktatá növendékeit és fennkölt érzésekre —, s törekvése nemcsak elméjük felvilágosítására, de szívök melegségére is volt irányozva (mit ér a világosság meleg nélkül!): s ebben számos pályatársa ma is nagy példát vehetne Szász Károlytól. Mert a nemes önérelet törekvők az ifju nemzedékben kifejteni, azon lelkesedéssel együtt a szép és nagy iránt, mely hatni és áldozni kész. Megtanította őket, hogy az élet becses ajándok ugyan, de van még felsőbb jó is az életnél és ha erről van szó, akkor a választás nem lehet kétséges. Előadása oly érdekes volt, hogy tündérgyorsasággal repült el az óra s tanítványai áthatott arczzal távoztak a teremből még sokáig vitatkozván a fölött a mit hallottak s a mi mélyen nyomult emlékezetükbe. Ezért történt, hogy majd minden enyedi tanuló mintaképe Szász Károly volt.

De mégsem e fényes és sokoldalú tulajdonokért érdemli meg legmélyebb tiszteletünket. A mi Szász Károlyt kegyeltté tette tanítványai és kortársai előtt, a mi nevét tiszteletben fogja tartani

az utókornál, az lelkének páratlan nemessége és kiválósága. Az eszme és eszmény embere volt s égre emelt szemekkel úgy haladt végig az élet pályáján, hogy semmi közönséges vagy aljas nem ragadt még sarujának talpára sem. Szelid kedélye a viszontagságok közt erélyessé és kitartóvá lön, anélkül, hogy makacsú vagy megátalkodottá válnék, — s a megpróbáltatásnak (mert e tisztító eszközt az ég tőle sem tagadta meg) igen, a megpróbáltatásnak, mint Jákób az álmában vele küzdő Istennek, azt mondá: „Nem bocsátalak el magamtól, míg meg nem áldatom általad!“ Z.

Vándorlások Szepesmegyében.

(A Dunajecz és Poprád völgyei.)

Ha az alföldi magyar ember a történelmileg és természeti szempontból oly érdekes Szepességre ér, rendszeren két kifakadást hallani tőle. Először azt mondja: „hideg ország!“; azután azt, hogy: „görbe ország!“ — s nem tudni, a hidegtől vagy a görbétől irtózik-e jobban? De ne irtózzék, mert megmutatjuk neki e néhány képben is, bár azok által a Szepességnek csak egy kis részét tüntetjük elő, hogy e hideg és görbe ország — szép is, melyet meg lehet szeretni. Ennek is vannak emlékei, mik az Alföldhöz bonthatlan korszoruba fűzik s vannak tündérei, vannak vágyai, mint magának a rónának, az ő sovárt gerjesztő véghetlenségében!

Tárgyunk nagy-szerűsége azonban nem fog elfogulttá tenni, sem annyira szórakozottá, hogy a regényesen szép vidék történelmi múltjáról megfeledkezzünk. — Jelenleg Szepesmegyének s egyuttal Magyarországnak egyik legvég-sőbb határszélén kezdjük szemlénket, a Dunajecz és Poprád, azon két folyó mentében, melyek egyedül tesznek kivételt hazánk folyamrendszerében; míg innen minden viz a hon 4 királyi folyamába egyesülve, a Feketetengerbe siet, ama két folyó hűtlenül hátat fordítva, a Visztulába önti habjait, hogy ezzel együtt a Keleti

Vándorlások Szepesmegyében: 1. Nedecz és Csorsztin várak. (Magyarország és Gallícia határszélén.)

tengerbe vegyüljön. E határszéli folyók legvégső vonalára viszik az olvatót, ki nem félhet attól, hogy alföldi rónáján az itt lengedező hűvös szellő érintse, vagy a meredek sziklákról feje széldülését érezze.

A Szepesség északkeleti határszélén húzódik végig egy mészkő-hegylánc, mely Lengyelországtól elválasztja, s mely miután ama vidéknek tündéri vadregényes alakját kölcsönzé, a Tátrák és gránit szikláira, mint egy alvó óriás támaszkodik, azokat karjaival mintegy öleli, s az idők romboló csapásai ellen védi. E mészkő-hegyek némely helyütt roppant magasságra emelkednek, s izekre vagy tagokra különválasztva, sok helyütt szabályos vagy épen mesés alakot öltenek. — Tartalmaznak-e dolgokat, melyek kedvéért az emberek haszonvágya mélyökbe hatolni vágyik? nem tudhatni; annyi bizonyos, hogy márvány-telepeken kívül, a szakadékokban (Geschiebe) az agát mindenféle nemei, borostyánkő, ólomércz (Bleiglanz), vaskő, kőszén, pala stb. halommal találhatik. — Kutassa, kinek pénze s tehát ideje is van. — Természetes, hogy barlangok, melyek rendszerint a mészkő-hegyekben, csepegő követ s az özönvíz előtti állatok csontjait, valamint állatok s növények kövületeit rejtik, itt sem hiányoznak. Az utóbbiak közt a Dunajecz vár környékén található Ammon-szarvak stb. említendők (mik után, s különösen az Ammonites Bucklandi után ítélve, e hegyek

a jura-formációhoz tartozni látszanak). — A barlangok közül némelyek, mint a *haligócsi*, bővebb leírásra s ismertetésre volnának méltók. Egyébiránt e mészkő-hegyek vonalában, Sárosmegyéig s tovább, mindenütt bő s különféle ásványvizek találhatók, mint p. o. a Veresvárda mellett a *smerdsonkai* büdöskő-forrás, — alább s a galicziai részen a híres szavniczai sósvizek; aztán Sárosban a *szulini* források stb.

A *Nedeczi vár* vagy *Dunajecz vára*, meredek és sötét fenye-sektől benőtt sziklán, itt, Magyarországnak mintegy végső elhagyott őrhelye, századok óta virraszt a természet remekművei felett; de oly búsan tekint az alatta nagy kanyarodásban elfolyó Dunajecz zöld tükrébe s átellenében, a szomszéd galicziai *Csorsztin* vár omladékaira, mintha a két nemzet sorsán aggódnék. Az utóbbinak egy fennálló falazatán, még most is tiszta fehéren látszik a régi vakolat. Jelen birtokosa *Drohojewski*, nagy részt ennek köveiből építé új házat; azonban további rombolását a m. kamara megtiltotta volt; most már csak az idő foga rágódik s az ember képzelete akad meg rajta. A lengyel királyok alatt e vár levéltárában több, Magyarországot is érdeklő oklevelek őriztettek. A hagyomány regéli, hogy a két iker-várat, két testvér birta, s a „rara gratia fratrum“ szerint, szüntelen viszályban éltek.

Nedecz várát a XIV. században homonnai *Drugeth* birta; később *Zápolya*. 1528-ban Zápolya János Laszky Jeromosnak érdemeiért adományozá. 1589-ben b. Palocsai Horváth György, Laszky Alberttől szerzé meg. Most a Salamon-Palochay örökösök birtoka.

Zsigmond király 1412-ben Ulászló lengyel királynak a szépesi városokat elzalogosítá 40,000 „hexagenáriusért.“ Ez a Nedeczi várat annyiban érdekli, hogy (a záloglevél értelmében) a visszafizetés, de csak 360 év múlva, itt történt meg. Egyébiránt Zápolya János idejében, ennek egy meghitt embere, bizonyos Kauffang Zsigmond (?) birta e várat, s rettegte a környéket. A „Löcsei chronika“ ezt jegyzi meg róla, hogy: „Wenn der Sigismund Kauffang keine Kaufleuthe nicht fing, und beraubet, so ward er krank.“ (Ha Kauffang Zsigmond kalmárokat nem foghatott el s nem rabolhatott ki, beteg lett). Ezt Bebek Ferencz 1553-ban elfogta, később Bécsbe vitetett, hol lenyakták.

Jelenleg a vár alatt a m. kormány rendeletéből, valahára hid épült, hogy az árvizek miatt gyakran fennakadt közlekedést Lengyelhonnal fentartsa.

(Folytatás következik.)

A légsúlymérő mint időjóslo.

Olvasóink kétségkívül ismerik az ide rajzolt természettani eszközt, melynek *légsúlymérő* a neve, a mennyiben az a lég sulyának meghatározására szolgál. A légnak ugyanis kell bizonyos sulyának lenni, mert ha ez sebes mozgásba jő, midőn szélnek mondatik, igen nagy erővel bír. Ezen sulyát a légnak némely jelenetekből meg lehet mutatni. Ha a feeskendő vízbe tétetik és ramácsa felhuzatik, megtelik vízzel, mert a légüres térbe a levegő nyomása feltolja a vizet. Egyébiránt a levegő az általa környelt testeket minden oldalról nyomja. Az emberi testre mintegy 33,000 fontnyi sulylyal nehezkedik az. Ezen terhet nem érzi az ember, mert az mindenfelől egyformán hat, s emellett belrészünk, melyek jobbra folyók és terjedékenyek, annak ellenszegülnek. Meg kellene halnunk, ha ezen nyomás megszűnnék, mert a bennünk találkozó részek terjeszkedési erejét semmi sem korlátozván, azok elröpülnének. — A légszívattyu harangja alatt a szilárd és folyó testek nevezetes mennyiségű levegőt bocsátanak magokból. Magas hegyeken vagy léghegőkben, hol a lég nyomása rendkívül gyenge, az embert hányás lepi meg, epesztí a szomj, szájából és orrából vér foly, bátorság és erő elhagyja.

A légsúlymérő egy görbe csőből áll, melynek rövidebb szára palaczk alakulag végződik, a másik mintegy 30 hüvelyknyi hosszúsággal bír. Ennek vége légmentesen van bezárva, mialatt a rövidebbé nyitva áll. Tágassága 1 1/2 — 3 vonal közt lehet. Ezen csőt

most megtöltjük higanyval, még pedig úgy, hogy ha az függélyes állásba hozatik — zárt végével fölfelé — a higany fölötti térben sem lég, sem gőz ne maradhasson, mert ezen föltételtől függ a

műszer jósága, s erről úgy leszünk bizonyosak, hogy ha a cső megfordítatván, a higany annak egész felső végeig hág. Továbbá a légsúlymérőbe töltendő higanynak tisztának kell lenni, mit arról ismerünk meg, ha annak felülete tükrözik, ha papirhoz, üveghez nem tapad, s ezeken semmi nyomot nem hagy hátra. Tisztává úgy lehet a higanyt tenni, ha az gyenge parázstüzön kifőzetik, mely kezelés, főleg ha gyakran ismételtetik, fölötte veszélyes a higany gözőlgése miatt.

Az így elkészült eszköz rendes állásba hozatván, mint azt ábránk mutatja, benne a higany, sulyánál fogva aláesik, s hogy ki nem foly, a levegő nyomása okozza. Azonban a csőben nem áll mindig egyforma magasan a higany, mert a higanyoszlop majd rövidebb, majd hosszabb, ahokképest, a mint a lég nyomása gyengébb vagy erősebb. Régibb észlelet levén már, hogy az időjárás változásai a légnak többé kevésbé erős mozgásaira következnek, s hogy az utóbbiak a légsúlymérő által jelöltetnek, azt hitték, miszerint a légsúlymérőt oly eszközzel tekinthetni, mely a közelebbi időváltozásokat előre megjósolhatja.

Ha a légsúlymérőt *időjóslo*ul akarjuk használni, annak felső végéhez egy kis papir- vagy sárgaréztáblát szokás helyezni. Ezen táblácskán, a mellett, hogy az hüvelykek és vonalakra van osztva, rendszerint következő szavak állnak sorban egymás fölött, „viharos idő“ „sok eső“ „eső vagy szél“ „változó“ „szép idő“ „állandóul szép“ „igen száraz.“ Ezen időjárás állapotok az odavágó légmérő állásnak felelnek meg. De olvasóink közül már sokan teheték azon tapasztalatot, hogy ezen mutatók a légsúlymérőn nem mindenkor ígérnek biztos időjósolást.

Hogy a légsúlymérő, mint időjóslo, minél biztosabb szolgáltatot tegyen, annak a helyiséghez kell igazittatni, hol használtatni fog. A földet ugyanis csak bizonyos távolsagra környeli a gözkör, s a felsőbb légrétegek nyomják az alsókat, miért is ezek nehezebbek, amazok könnyebbek. Ebből következik, hogy minél fölebb emelkedik az ember, a légnak annál gyengébb nyomása van, hogy tehát a higany a légsúlymérőben annál alantabb áll, minél magasabb a hely, hova hágott. Ezen elvet már egész tartományra vagy országra alkalmazván, világos lett, hogy annak hegyes vidékein és rónaságain nem leend a légsúlymérőnek egyforma állása. A honnan folytonos észlelés által lakhelyünkön az időjárás változásait a táblácska jeleivel kell öszhangzásba hozni, mi az utóbbinak fölebb vagy lejjebb tolása által esik meg.

De nem elég csak a légsúlymérőnek magasabb vagy alacsonyabb állására tekinteni, hanem az állás változásait is szükséges figyelembe venni. John után közöljük itt a szabályokat, melyeket a meteorologusok huzamos észleletek után alkottak, s melyek tapasztali tételekül tekintethetnek.

1. Tiszta idő következik:

a) minél inkább emelkedik a légsúlymérő a közép magasságon felül; a légsúlymérő igen magas állásánál a közelebbi 24 óra alatt rendszerint sem eső, sem hó nem esik;

b) a légsúlymérő lassu és inkább egyenlő emelkedésénél, miután az már darabig jó időben a közép magasságon alul állott;

c) mihelyt nyugati szél és eső mellett a légmérő szembetűnőleg magasra emelkedik, s majd északkeleti szél következik, mely végtére keleti szélbe megy át;

d) ha sok esőzés mellett a légsúlymérő lassankint emelkedik, a szabadban függő hőmérő pedig süllyed;

e) ha reggeli köd mellett a légsúlymérő emelkedése vétetik észre.

2. Szél vagy vihar következik a légsúlymérő nagy aláesése után, vagy ha az hirtelen lesüllyed.

3. Zivatar várható:

a) ha meleg nyári napokon a légsúlymérő tetemesen alászáll; különösen ha az idő tiszta s a meleg növekszik, délután rendszerint zivatar támad;

b) ha a légsúlymérő aláesése mellett a füst váratlauul egyenesen emelkedik föl.

4. Eső áll be:

a) minél mélyebben áll a légsúlymérő a közép magasságon, tehát a „változón“ alul, nyárban legalább két, télben három — örvonallal;

b) ha nyugati szél és eső mellett a légsúlymérő még inkább esik, és aztán délkeleti szél következik, mely végtére délbe megy át;

c) ha sok esőzés után a légsúlymérő lassankint süllyed a hőmérő pedig emelkedik.

5. Állhatlan idő lesz: ha a légsúlymérő sokszor és nem szabályszerű időközökben majd erősebb, majd gyengébb ingásokat mutat.

6. A légsúlymérőnek esti ingadozásai rendszerint időváltást hoznak magukkal.

7. Tavaszi és őszi napéjegyenkor (mártius 20. szeptember 22.) a légsúlymérő időjárás jelei nagyon bizonytalanok.

Ezen összes általános szabályok, melyeket szem elől téveszteni nem szabad, nincsenek kivétel nélkül; csak többnyire teljesednek azok.

Végül meg akarom ismertetni *Wright időjóslovát*, mellynek leírását és használati módját szintén a nevezett természetbuvárnál olvastam. Ezen meteorológiai készülék nem tartozik ugyan tulajdonképp a légsúlymérő közé, de könnyű használhatósága ajánlja, főképp midőn oly egyszerű és mesterkéletlen, hogy fáradság nélkül maga is elkészíthető az ember.

Két neme van. Az első úgy készül, hogy 2 nehezék tiszta salétromot, s 1½ nehezék porrá tört szalmiasót 2 obon borszeszben feloszlattunk, és ezen oszladékot egy hosszukás kölnivíz-üvegbe töltjük, mellynek száját finomul meglyukgatott bőrrel bekötjük. Az üveg most egy árnyas ablak előtt olyformán függesztetik fel, hogy azt sem szél, sem más befolyások meg ne ingathassák. Wright már azt mondja: ha a fel nem oszlott sőrészecskék csendesesen maradnak az üveg fenekén, s eszerint a borszesz teljes tisztaságát és

átlátszóságát megtartja, úgy tiszta időjárást várhatni. De ha a borszesz felzavarodik, amennyiben a pelyhek miatt többé kevésbé átláthatlan lesz, úgy hó vagy esős idő fenyeget. A közelgő viharra az egész üledék fölfelé tart, úgy hogy a borszesz mintegy pezsegni látszik. Wright azt állítja, hogy ezen jelenetek az üvegben a vihar bekövetkezése előtt rendszeren 24 órával mutatkoznak, és hogy az üledék mindenkor a légöszönt követi, melly által a vihar előidéztetik, úgy hogy a vihar irányát is előre meg lehet tudni.

A másik időjóslová következőleg készül. Fél lat kámfor, ugyanannyi salétrom és ¼ lat szalmiasó borszeszben feloszlattatik, s az oszladék hosszukás kölnivíz-üvegbe töltetik, melly bedugaszoltatik és bepecsételtetik. Most az üveg épen úgy függesztetik, mint az előbbi esetben. Használásánál következőkre kell ügyelni: ha a higóság tiszta marad, úgy jó időt, ha megzavarodik, esőt várhatni. Jég vagy jegeczek az üveg fenekén nehéz leget, télben fagyot jelentenek. Ha az oszladék zavaros és apró csillagokkal van vegyülve, égiháborútól féltetni; nagy pelyhek borult időre, télben hóra mutatnak. Szeles időt jelentenek a folyóság felső részében uszkáló fonalak; az apró pontok rendszerint ködnek vagy nedves időjárásnak előpostái. Ha a folyóságban pelyhek szállnak fel, a felsőbb lég tájában szél keletkezik, mialatt az apró csillagok tiszta téli időben havat jósolnak. Minél magasabb a jégképződés az üveg fenekén, annál hidegebb időjárást várhatni.

Dr. Soltész János.

T Á R H Á Z.

Kakas Márton levelei.

CXVIII. Levél. Mindenféle műversenyek.

Sátoros ünnepek bőjtjén szokva vagyunk már a bőjti eledelekhez, hus helyett halat, csigát, szini előadások helyett műversenyeket kapunk; azt is csak különös gráciából. Hanem a legközelebbi két műverseny bőjti élvezetnek is oly izletes volt, hogy lehetetlen vele el nem dicsekednem, mint a hogy szokás elmondani jó ebéd után az elégtétellel Tompa muzsájának s a tudós Akademia ítéletének, hogy e ritka szépségű verset a maga átértett valójában mutassa be; mert hiába, minden ember ahhoz ért, a mi éléthivatása, s a tudósok igen derék tudósok lehetnek, hanem igen rosszul szavalnak; ez már művészek dolga. Nem kell rossz néven venni a megjegyzést, de szükség van az igazmondásra, a midőn ime a zenede is a gróf Karácsonyi által alapított szavalati tanszéknek jónak látja egy különben igen derék, nagytudományú, sokéremű tudósunkkal betölteni, a midőn itt van Egressy Gábor, a ki ha Amerikában volna is, érte kellene menni, és erővel elrabolni, odaláncolni ahhoz a tanszékhez, a minek nem is lehet olyan illetékes tanára senki, mint ő. Tehát áldás békesség, és felebaráti szeretet legyen mindnyájunkkal, a kik tudósok vagyunk; hanem — ne szavaljuk egymás verseit.

Után hallottuk azt a fölséges szép himnusz Kőlcseytől: „Isten áldd meg a magyart.“ Erkelnek azon gyönyörű magasztos melódiája szerint énekelve, melynek hallatára lehetetlen, hogy az Isten meg ne áldja a magyart. A mint a himnusz elkezdődött, a férfi-közönség minden tagja egyszerre levette fővegét, s fedetlen fővel hallgatá azt végig; mert a hol Istenhez éneklünk, ott templomban vagyunk. Majd Garay „Magyar hölgyét“ hallók M. Felekinétől elszavalva. A tapskísérte költeményt újra el kellett szavalni; ritka kitüntetés a drámai muzsának! Hollós L.-né és Stéger egy közkedvességű párdalt énekeltek Rigolettóból, Huber Ida szintén egy szép dallamot, Bignio Zuárd vitézt (igen jól illett neki mind hangjához, mind természetéhez), mindannyian köztetszés mellett.

Azután Szerdahelyi Kálmán adá elő a „Magyar divatot“, bizonyos Kakas Mártontól. Ugy szavalt, mint egy oroszán. Annak köszönheti, hogy a közönség azt mondta rá: „nem jól volt, mondja el újra.“ S megint elől kellett neki kezdeni. Utóbb még Kakas Márton is el kezdték hinni. Magam is szeretném ismerni ezt a férfit, s kíváncsi voltam rá: vajjon, ki lesz az a derék ember, a ki vállalkozik az ilyen számtalan ütleg átvételére, a mik K—s M—n számára imitt-amott tölire el vannak téve? de biz az nem jött elő, hanem azt izente, hogy nincs otthon.

Végül pedig a „Szózatot“ hallók elénekelte, azt a halhatatlan szózatot, a mit Vörösmarty irt s Egressy B. zenére tett! Természetesen közkívánatra háromszor egymásután, a közönség fedetlen fővel és felállva. Mindezek pedig igen különös dolgok valának, s a ki nem hallotta őket, nem is tudja, hogy mint lehetett az.

Még a hétfői philharmoniai zeneestélyről kellene írnom; a Berlioztól áttett gyönyörű Rákóczy-indulóról, melyet zajos kívánatra háromszor kelle eljátszani; de már a betűszedő fiu itt alkalmatlankodik a hátam mögött, egy

másik, feledékenység ellen megóvó személy adóintő czédulát nyom a markomba, s mikor én a Rákóczy-indulóról akarok írni, akkor nem tanácsos embernek lenni rajtam kívül a szobában, tehát erről majd a jövő számban.

Kakas Márton.

Vélemény a közelebb fölfedezett tárogatóról.

Nagy-Kun-Turkeve, dec. 24.

A tárogató iránt az olvasó-közönség előtt — V. U. 1859., 45. sz. — tett ígéretemet kell, hogy ugyanitt váltsam be. — E hangszer régibb példányát vizsgálat és kísérlet végett, sehonnán meg nem nyerhetvén: Simonffy Kálmán és Suck Endre urak szivességének és ügyszeretetének köszönöm, hogy a muzeuminak Scripsky-féle derék mását (dec. 17.) megszerezhettem; mellynek én — talán mert többféle fa- és rézfúvó-hangszereket úgy, a hogy kezelek — három-négy nap alatt annyira gyakorlatába jöttem, miszerint már rendszeren másfél oktáváig terjedő hangkörben, kemény és lágy hangnemben, hangjegyek szerint és nélkül, kivált magyar népdalokat, táncznótákat és indulókat (minthogy magamat — mert non licet falcem in alienam segetem mittre valcerrel, polkával, kadrillel et cum gentibus hujus generis kinezni nem szoktam), kellemes tiszta hangokon játszhatom, miből az a tanúság, hogy e hangszer — bár fuvása egy kissé nehéz — nem igényel ördögi mesterséget; épen azért, hogy a sarlatánság tárogató tudományával s betanításával in partibus ne üzérkedhessék: ime én, hazafias jóakaratu parlagi zenész, a tárogató körül eddig szerzett csekély ösméretem eredményét, egy tökéletesítése és terjesztése iránti igénytelen nézeteimet s véleményemet — addig is, míg a szakértők avatottabb tollaikkal e téren működni elkezdének — előterjesztem, a mint következők:

A Scripsky-féle tárogatónak sipja fagótéhoz hasonló, hangfogásai pedig az egyszerű fuvoláéval s furulyáéval ugyanazok, azon hozzáadással, hogy miként a csákánynál (a furulyának műveltebb faja) a bal hüvelyk és jobb kis ujra is egy-egy, tehát összesen nyolcz hanglyuka van, mindezen nyolcz lyuk bezáratván, származik az alsó hangja, az ötös vonalok alá irandó *D*; azután a lyukaknak alulról fölfelé sorjában fölnyításával adatik a legalsó, vagy első hanglyukon *Dis* vagy *Es*; másodikon az első vonalra eső *E*; harmadikon *Fis* vagy *Ges*; negyediken *G*; ötödiken *A*; hatodikon *H*; hetedikén vagy hátulsón *C*; nyolczadikon, vagyis mindnyája kitarátván, *Cis* vagy *Des*; a következő magasb hangok épen úgy, mint a nyolcz fokkal mélyebbek, de már a sipnak erősebb s szoritottabb fuvásával. — Meg kell azonban jegyezni, miként a leirt s megnevezett hangok egyenkint négy fokkal vagy lépcsővel magasb hangzásuak, mint a hegedű, fuvola vagy *C* klarinét hasonnevű s helyzetű hangjai, következésképp e tárogatónak *D, Dis, E, Fis, G, A, H, C, Cis* hangjai ama hangszerek *G, Gis, A, H, C, D, E, F, Fis* hangjaival egyezők s ugyanazonosok; úgy áll tehát e tárogató, s olyan viszonyban van amazokhoz, mint az *F* klarinét vagy *F* flügelhorn stb.; vagy más és szokott kifejezéssel a muzeuminak eme hasonmása, *F-tárogató*.

Minthogy azonban ez alakban a tárogatónak fuvása nehezebb, második oktávája nem teljes, az alsóbb vagy az emberi szóhangot megközelítő kellemesb hangjai kevesek, a felsőbbek pedig nyersebbek; véleményem szerint ezen akkint leend segítve, ha a tárogató a fuvolának megfelelőleg, tehát aránylagos nagyobb s hosszabb alakban *D* hangnemre, azaz: úgy készíttetik, hogy alsó hangja a fuvoláéval, vagy a violin *D*-vel; a bal névtelen vagy gyűrűs ujj alá eső, vagy ötödik lyuk *A* hangja pedig a hangvillával egyezék. — Ezen nagyobbított alak körülbelül másfél annyi hosszú leend, mint a jelen-

legi. — Ekkor aztán a *Gis* vagy *As* félhang kifejezésére is a negyedik és ötödik lyuk közé oldalt a bal kis ujjhoz alkalmazva, még egy kilencedik lyuk furassék, vagy adassék; sőt a még hiányzó *F* és *Ais*, vagy *B* hangokat illetőleg, ugyancsak bodzafa furulyán még diákkoromban sikerrel tett kísérletem nyomán — hiszem s állítom — hogy, ha a két középujj alá eső, jelenleg harmadik és hatodik lyukak helyett egymásmellé kettős, vagy páros, a többieknél kisebb, mintegy felényi üregű lyukacsákát vágatnak: azoknak egyike-egyike zárátván be, tiszta *F* s illetőleg *B* — mindkettő kinyitattván pedig *Fis* és *H* hangok adathatnak, — a kezelés ismét nem járand semmi nehézséggel. — Végre, ha a tölcser a jelenleginél aránylag rövidebb, de széttartabb leendő: az ottani disztelenítő lyukgalások sem szükségesek többé; valamint fölösleges a sipesőre illesztett tányércska is. — Miért mellőzöm a billentyűk használatát? okát adom alaposan: 1-ször mert a hangszer a tentírt modorban azok nélkül is tökéletes és könnyen kezelhető, s a mostani zenerendszerbe illeszhető, használható; 2-szor mert egyszerűbb készülékű s így olcsóbb s romlatlanabb leendő, és a mi legfőbb, 3-szor: megmarad eredetisége, s nem ócsárolhatják a szomszédban; — szokásosan irigyül, s a XIV. Zsoltár kezdő szavaival megóvhatólag, hogy: „Nicht Torogato, sondern Bass-Oboa“, — nem árt ez a kis óvatosság, mert addig s addig, hogy még ama magyar technológiai trinitas: a kulacs, fakilincs és vonószerk is a Lajtán tul született szentekké kanonizáltak! *)

Csak ilyen tökéletesített s nagyobbított alakban ohajtánám a tárogatót cigány, vagy — mert a cigány a mi magyar kedvünkért, magyar pénzünkért és elviselt magyar ruhánkért — magyar nótáinkat muzsikálja: tehát — nemzeti bandáinknál alkalmazni; addig is, míg a miként-ről, miért-ről s több idetartozókról szólnék, elterjesztési s dívatbáhozási szerül inuitványozván,

1-ször. Hogy minden becsületes magyar, kaput és erszényt zárva, üldözze, kerülje a trombitás, baritonos, bombárdonos cigánybandát, mint — a bűnt; — hiszen, nem medve a magyar, hogy tovább is dob-s trombitaszón sváb taktusra ugráljon, ugyis tánczoltunk már azon eleget, sokat is! — ellenben mulatságainkban adjunk első-seget a tárogatós bandáknak.

2-szor. Adakozás, vagy aláírás útján — teszem föl — legalább 100 forintnyi alap (szerintem a Vasárnapi Ujság tisztelt szerkesztőségének rendelkezése alá leteendő) begyűjtetvén, hírlap útján pályázat hirdettessék, hogy a mely cigány vagy népzeneész Pesten, egy kitűzendő határnapon, s egy szakértőkből alakulandó, vagy éppen a zeneegyleti bizottmány előtt a tárogató kezelésében legkitűnőbb ügyességet tanusít, 50 ft. a másod-, harmad-, negyed-, ötödrendű pedig 20, 15, 10 és 5 ft. jutalmat, s dicsérő-, vagy ajánlólevelet nyerend stb.

A milyen jó akarattal szólottam e tárgy-ról én a kontár, szóljanak ahhoz annyi tehetséggel a valódi művészek, mindnyájan pedig, kiket nemzeti zenénk lelkesít, kiáltunk: hogy Fáy István gróf, a veterán magyar zenész, kinek lelkesítő szózatára ős magyar hangszerünk, a feltámadott tarogató ismét megszólalt, — annak búskomolyságot s nemzetünk multját előidéző hangjaiban még hosszú időnkig gyönyörköd-hessék, —

És most soraimat azon nyugodt öntudattal zárom be, hogy: „dixi et salvavi animam meam!“
Hajdu László h. ü.

Irodalom és művészet.

+ (Fontos irodalmi újdonságról) értesíthetjük olvasóinkat. Ez a németek legnagyobb költőjének legnagyobb munkája magyar nyelven. Goethe világhírű „Faust“-ját magyarra fordította Nagy István. Örömmel ismerjük el, hogy dacára a roppant nehézségeknek, a német irodalom e remeke sikerülten, sok helyen meglepő hűséggel van nyelvünkre áttéve. A munkához, mely b. Eötvös Józsefnek ajánlva, egy vastag kötetben igen csinosan kiállítva jelent meg, Dux Adolf magyarász bevezetést írt. Ily művek irodalmunkat nemcsak szaporítják, hanem gazdagítják is. Mint értesülünk, Nagy István most Milton „Elvesztett paradicsomát“ szándékozik lefordítani. Sok szerencsét és kiadót kívánunk neki hozzá; a közönség bizonyosan méltányolni fogja a szép igyekezetet.

+ (Előfizetési felhívás.) Fábán Mihály ref. segédlelkész ily című munkára nyit előfizetést vagy csupán aláírást: „A szent föld, különösen Jerussalemm képe, földrajzi s történeti tekintetből.“ Plitt Theodornak e tárgy-ról írt munkája után van népszerűen lefordítva és átdolgozva; 8–10 ivre terjed; ára 50 kr. ujp. Az előfizetési pénzek vagy aláírási iven januar 15-ig Fábán Mihályhoz (Pest, ref. paplak) küldendők be. A munka februar végén fog megjelenni.

*) Csipán annyit jegyzünk meg, hogy Suck Andrásnak már van egy tökéletesített tárogatója. Epen most utazza be vele a vidék nevezetesebb városait. Talán lesz alkalma a t. cikkirónak is vele találkozni, a mit igen ohajtánám.
Szerk.

z (Az iparirodalom) ez év folytán, ugylátszik, élénk lendületnek örvend. A most esztendeje megszakadt „Férfi divatközlöny“, mint alább említjük, Jámbor Endre szerkesztése alatt ismét megindul. — Másfelől a Galgóczy Károly szerkesztése alatt hetenkint megjelenő „Iparosok lapja“ is az ország összes kézműves osztálya részéről érdemlett meleg pártolásban részesül s előfizetői száma a hétszázad már is meghaladja. A kézműves osztály hazafias irányban mivelődése nemzeti előmenetelünknek legfőbb és legbiztosabb zálogául szolgálhat.

— (Felhívás.) Cserei (Berzenczei) Druziánna néhány évvel ezelőtt irt „Leányok tancsarnoka“ című jeles munkáját a Szt.-István-társulat vette meg; de mert a nevezett könyv már két évvel ezelőtt fölküldött második része hiányát az első rész birtokában levők nagyon is érzik: a Szt.-István-társulat sok családnyát nagy halálra kötelezne, ha a kezénél levő kéziratot sajtó alá adná. (Erdélyből B. M.)

+ A debreczeni nyomdában Telegdinél következő munka jelent meg: „A három nadrágu ember.“ Regény 2 kötetben, írta Kock Pál, francziából fordította Munkási Kálmán. Ára e két kötetnek 2 uj ft. Sok benne a nyelvtani hiba. — Ugyancsak Telegdinél jelent meg egy szép ímkönyv reformatusok számára, Révész Bálinttól; s egy képes ábéczés könyv. — Telegdi ezen, irodalmunk körül szerzett érdemeiért dicséretre méltó.

Marokkói katona a császár fekete testőrségéből.

Ujabb időben, a mohamedán államokban is megszűnt azon szokás, hogy a vezetők pusztán csak általános népfelkelés útján viseljenek háborút.

Azonban a marokkói császárság e részben, még a kivételek közé tartozik. Ha e birodalomban harez támad, az összes fegyverfogható népség két külön osztályban áll sikra. Az első sereg a császár fehér testőrségének, a második a feketének nevezetik. A fehérek a pusztai arabokból egészítettnek ki, ezek őrzik a szultán személyét és a Mequinezben felhalmozott ősi kincseket. Mindössze 8000 gyalog és 1200 ilyen lovas kerülhet ki a birodalomból. Fegyverzetük hosszú csövű puska, szurony nélkül és görbe kard, vagy az őveikről leöggő kés, mely a török yataganhoz legjobban hasonlít. A katonák öltözete semmi-lyen sem különbözik a köznép szokásos viseletétől, s csak a lovasságnál található fel az egyenlőségnek legalább azon formája, hogy a legénység legtöbnyire szürke, vagy éppen fehér lovat hoz otthonról. A fekete testőrség az előbbinél számra sokkal erősebb, de egyénei az arabok hősi vitézségével nem dicsekedhetnek. Rajzukban a fekete testőr még a régi marokkói fegyvertartja kezében, de most már, mint a lapok írják, a császár mintegy 20,000 darab-szuronyos angol puskát vásárolt az angol gyárakból, s a következő fogja megmutatni, mint fogják ezen rájok nézve ujnemű fegyvernek hasznát venni a spanyolok elleni háboruban.

Egyveleg.

+ (Gazdasszonyoknak való.) Az írósvajat hogy lehet huzamos ideig eltartani? Erre nézve az „Industr. genevois“ a következő eljárást ajánlja: Az írósvajat vászonba takarva megpre-seljük, hogy az írótl egészen megtisztuljon; az

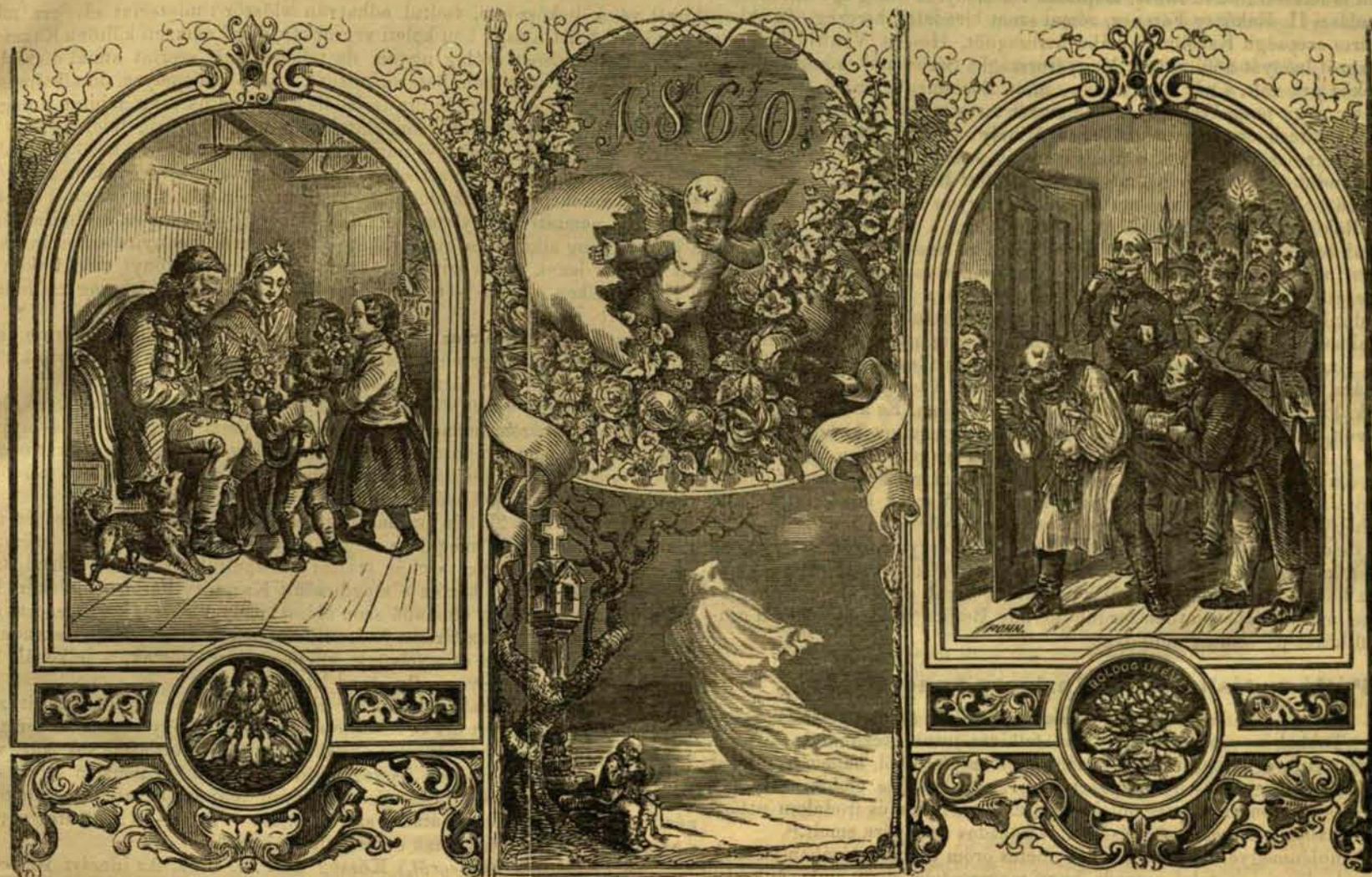
így megpre-selt vajat aztán tojásfehérével bevont papírba takarjuk. Ezen papírt pedig következőleg készítjük: a tojásfehérét habbá verjük, minden tojásra egy szemer konyhasót és 1/2 szemer salitromot kevervén bele; ezen keveréssel a papírt bekenjük s megszáritjuk. A száritást legezészerűben téglázóvas által eszközölhetjük. Az ily módon elkészített papírba takart vaj, ha száraz és szellős helyen tartatik, hónapokig fris állapotban eltartható, a nélkül, hogy megavasodjék.

+ (Tizenháromeves lapszerkesztő.) Philadelphiában is van „Üstökös“ című („Comet“) ujság, mely csak nemrégiben keletkezett, s arról nevezetes, hogy szerkesztője egy tizenháromeves fiu, névszerint T. S. Gummings, ki e lapot nemcsak szerkeszti, hanem önmaga írja, szedi nyomtatja s ki is hordja. Azt nem írja a krónika, hogy olvasói hány évesek?

+ (Amerikai sajtóság.) Charlestonból, déli Karolina egyik városából, nov. 13-ról írják, hogy ott gazdasági állatkiallítás rendeztetett, mely alkalmal az első jutalmat (ezüst poharat) az nyerte el, ki legszebb és legerősebb két néger rabszolgát állított ki. Ime mik történnék a tengeren tul, a nagy műveltséggel dicsekvő Amerikában.

Δ (Mint jutalmazzák Angliában az érdemes férfiakat.) Az angol királyné civillistjéből Cort Fridrik halála után, ki a vasipart több jeles találmánnyal mozdítá elő, leányainak 150 sterling font (1500 ft.) nyugdíjat rendelt; továbbá a természettudományi munkáiról ismeretes Dr. Lardner Dénes nővéreit 125 st. ft. (1250 ft.) nyugdíjjal látta el.

+ (A Melancthon-szoborra Wittenbergában) eddigelé 11,718 tallér gyűlt be közadakozás útján.

BOLDOG ÚJ ÉVET.

Régi nóta; kezdjük újra!

Nem is hittuk, mégis eljött,
Valóban ez szép volt tőle,
Megérdemli, hogy versecskét
Írjak a tiszteletére.

Tehát hozott Isten, újév!
Örülök, hogy viszontlátlak;
Épen jókor érkezél meg:
Temetésére apádnak.

Cseppet sem volt kár érte,
Vén volt már az istenadta,
A mi haja el nem hullt is,
Megfehérült, mint a vatta.

Egy jó szót sem hagyott hátra,
Kifosztották mindenébül:
Egy szalmazsák, melyen meghalt,
Maradt csak rád örökségül.

Ezzel pedig nem sokra mégy,
A hol annyi kéz nyul feléd,
Hogy bizony nagy dolgot mivelsz,
Ha kielégítéd feléd.

Ajándékod minden ember
Kiváncsian lesi, várja;
Hadd lám tehát, mi jót hoztál
Számunkra a szűrűjába?

Ajándékod egy kis remény,
Majd kevesebb a semminél;
Eredj, eredj, haragszom rád,
Te sem vagy jobb a többinél!

Boldogult uradatyád is
Ép úgy köszöntött be, mint te:
Szép jövőd reményével
Szeget-zugot telehinte.

Alig vártuk, hogy az idő
E reménymagot kiköltse!
Ki is kelt, de csalódás lett
Fanyar, keserű gyümölcse.

... No de se baj! Elmúlt eső...
Őseid már sirban vannak.
Csak te légy majd jobb apádnál:
Hozz jó kedvet a magyarnak!

És ha majd távozni készülsz,
Nyugalomra költözendő:
Kérni fogunk: hogy maradj csak,
Nem kell nekünk új esztendő!

VIDA JÓZSEF.

A Rákóczy-induló eredete.

(Gr. Fáy István szerint.)

A „Régi magyar zene gyöngyei“ című zenemű-vállalat 4-ik füzeté megjelent. E vállalat, mint tudjuk, gr. Fáy István-nak köszöni léteét, ki a benne előforduló darabokat zongorára négy kézre alkalmazva kiadta. A füzet elején a Rákóczy-nóta érdekes történetét olvassuk, kár hogy tele van sajátságokkal, a mi nem is csuda, mert Bécsben jelent meg; azonban a zeneszak ment minden hibától. A jelen füzet következő darabokat tartalmaz: 1. *Csermák* egy A-moll lassuja, melyet már Molique is felhasználott egy magyar nagy munkájában: „Erinnerung an Pest.“ 2. *Bunkó* egy szép frisse, mely eredetileg *Russitskától* való, de az öreg Bunkó által idomított. 3. *Martinovics* és *Csermák* egy-egy frisse, melynek második részét egykor Miskolcon népdalnak is felhasználták. 4. *Biharinak* szép palotás lassuja, melyet gr. Fáy János, Istvánnak atyja még jogász korában vig mulatság alkalmával magától Biharitól irt le. 5. *Russitska* egy frisse. 6. *Csermáknak* egy igen egyszerű idyll-féle szép lassuja. 7. Friss csárdás *Merk Jánostól*. — Itt a zene más hangba megy át; s 8) következik egy eredetiséggel tele lassu és friss, ismeretlen szerzőtől. Erre egy átmenet következik, s megzendül a *Rákóczy-nóta*, tiszta eredetiségben, úgy a hogy azt Czinka Panna és Bihari előadták; ezt követi az *induló* s a füzetet befejezi *Russitska utközete*, melyben szinte hallja az ember a golyók füttyölését. *Russitska* e művét még azon időtájban írta, mikor „Béla futása“ című operáját, melyet, fájdalom, most sohasem adnak elő, pedig igazán eredeti magyar opera ez, menten minden francia, olasz és német opera utánzásától. E zenevállalat nagy érdeket gerjeszt a külföldön; zeneművészeink pedig megtanulhatják belőle, hogy szebb az eredeti egyszerűség, mint ama cifra czikornyáság, melylyel az újabb magyar zenedarabokban oly gyakran találkozunk. Gr. Fáy István e vállalat körüli fáradozásával hasznos szolgálatot tesz a nemzetiségnek, különösen a zenészvilágnak. A füzetek folytatatni fognak. Kiadjuk *Glöggl* műáros Bécsben.

Érdekesnek tartjuk itt a Rákóczy-nóta történetét első eredetétől fogva leírni a t. gr. előadása szerint, ki mint felső-magyarországi ember, Rákóczy születéshelyétől nem messze lakván, a régebben ott élt emberektől nem egy-

+ (Lugossy József debreczeni tanár), ugy halljuk, egy régi tárogatót adott át a nemzeti muzeumnak. E tárogató legutolsó tulajdonosa, mint a „Napkeletben“ olvassuk, Kardos nevezetű harangozó volt Kabán, ki azt Virág Bálint kabai lakostól szerezte, ahhoz Hevesitől került. Ez utóbbi igen ügyesen kezelte a tárogatót, ő fujta azt Tisza biharmegyei adminisztrátor beigtatása alkalmával, mint herold a vezér-lovaslegény mellett lovagolván, s a többi zenésztől egészen el levén különözve. Hevesi fia még mint 80 éves agastyán él.

+ (A magyar hölgyekről), kivált újabb időben, sok dicséretet följeztek már a lapok. Hanem a mi jót általában elmondhatunk róluk, fájdalom, nem mondhatjuk el az egységeről is kivétel nélkül. Sokan vannak még,

kik a kor szavát meg nem értették, vagyis inkább nem akarják megérteni. Így egy e., -b. . . i levelező keserűen panaszkodik, hogy az ottani magyar hölgyek közül némelyek még azt sem tudják, van-e magyar szépirodalmi lap; hanem jártnak német lapokat s e nyelven társalognak is, melőzve zengzetes szép nemzeti nyelvünket. Hajdanában, a fokosok fénykorában — mint a nóta mondja — midőn még így irtak magyarul: „latjatuc feyleym zumtuchel, mic wogmuc“, hajdanában mondjuk, még könnyebben megbocsátható lett volna e finnyáskodás; de most, midőn Vörösmarty és Arany nyelvén írunk és beszélünk; midőn hazánk leányai a férfakkal vetélkedve buzognak mindenért, a mi magyar, a mi nemzeti: egy magyar hölgy ajkairól oly nyilatkozatot hallani, valóban megbocsáthatatlan dolog.

Színházi napló.

Péntek, dec. 23. — Vasárnap dec. 25. a színház zárva.

Hétfő, dec. 26. Szigeti József ur második föllépteül: „Vén bakancsos és fia a huszár.“ Eredeti népszínmű 3 felv. Irta Szigeti József. Hogy a vendégművész kitünőleg játszott, mondanunk sem kell; tudja azt mindenki, hogy az ő „Friczije“ széles Magyarországon ritkítja párját. Taps és kihívás is annyi volt, hogy szinte kár történt némely gyengébb természetű emberekben. A vén bakancsos Zöldi volt. Szerettük volna Szigetivel Réthyt is együtt látni. A kocsmáros szerepét Tóth József helyett ezuttal Hegedűs adta, elég sikerülten. Lidit Szilágyi B-né személyesítette, csinosan. A színház tele volt.

Kedd, dec. 27. Stéger ur első föllépteül: „Hunyady László.“ Eredeti opera 4 felv. Erkel Ferencztől. Stéger hosszabb vendégszereplését Hunyady Lászlóval kezdé meg, szokott jelességgel.

Szerda, dec. 28. Szigeti József ur harmadik föllépteül: „Coriolan.“ Szomorujáték 5 felv. Irta Shakespeare, fordították Dobrossy és Egressy Gábor.

Csütörtök, dec. 29. Kaiser-Ernsztne assz. föllépteül, Hofbauer Zsófia javára: „Troubadour.“ Opera 4 felv. Verdőtől.

Szerkesztői mondanivaló.

4841. Losonez. Cz. A P. U. mult számában. A többi nem jöhetett most; a mi el nem késett, máskor.

4842. Szegszárd. Z. S. Az 1698-i ezüst pénzt, melyet Némedi határán találtak, vettük s átadtuk az illető helyre.

4843. Sz. Péter Sz. J. Jó volna az a leírás, csak a rajzok volnának kissé művészi-ebbek. Meglehet azonban, hogy fametszőink tán így is faragnak belőlök embert és más valamit.

4844. Peczől. Zs. S. Mindkét cikket visszatartottuk, a mi nem válik kárunkra. Jöhet idő, mely alkalmasabb lesz a közzétételre.

4845. Ungvár. H. G. S. Afféle cikkekkel ugyan bőven el vagyunk látva, azonban később, néhány hónap mulva, ráérnénk az ajánlottakat elolvasni.

4846. Monostor-Pályi. A női verseket olvastuk; de bizony csak magunk gyönyörködünk bennök itthon; nem hisszük, hogy mások is oly jó lélekkel hallgatnák, azért nem is mondjuk el másoknak.

4847. Besztercze. B. M. Az erdélyi népviseletet tárgyzó rajzok készítője, egy különben tehetséges ifju hazánkfia, időközben egy pesti kórházban meghalt s ez az oka, hogy némely alapos megjegyzéseire legjobb akaratumk mellett sem válaszolhatunk. De hát miért nem találkozhattunk onnan gyakrabban önk ismertetéseivel?

4848. N. Várad. Ku. Erővel azt akarja ön, hogy a rajz az idej első számban jelenjék meg. Ráérünk arra később is, ha elkészül. Nem iparkodunk holmi parádés számokat kiállni tani; hadd jusson a többinek is, s legyen mindegyik értékre, belbecsre nézve a másikhoz hasonló. — Bocsnátot kérünk öntől s számos levelezőnkétől, hogy oly soká vára-kozzatjuk válaszukra. Az év vége s eleje a szerkesztő figyelmét is száz féleképen veszi igénybe.

4849. Dész. M. L. Most nem lehet! Később talán tisztul a láthatár. Az „Ossiáni ényak“ mielőbb.

4850. Kolozs vár. Sz. D. Mihelyt helyet szoríthatunk. Az ottani társasletről nem nyerhetnénk egy-egy rövid tudósítást?

4851. Kolozs vár. Kóváry. Az ígért arcképet várhatjuk-e?

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	Nap-		Izraelit. naptár	Hold-	
			kelet	nyug.		kelet	nyug.
Január			Dec. (6)		Tebeth		ó. p. ó. p.
1 Vasár.	A Kis-Kar.	Ujév n.	20	6. p.	6. p.	6	11 22 * *
2 Hétfő	Makár.	Béla	21 Juliana	7 48	6 33	7	11 34 1 0
3 Kedd	Gonoveva sz.	Dániel	22 Anastasia	7 48	6 31	8 Bjt tör	11 54 2 10
4 Szerda	Titus püsp.	Izabella	23 10 vért.	7 48	6 29	9 ford. bt	0 22 3 23
5 Csütört	Telesforpápa	Simon St	24 Karács.bt.	7 47	6 27	10 Bt. Jer.	0 58 4 37
6 Péntek	Sz. 3 király	Vizker.	25 N. Kar.	7 47	6 25	11 (ostr.)	1 47 5 52
7 Szomb.	Niketás püsp	Luczián	26 BA. elj.	7 47	6 23	12 Sab.	2 52 6 58

Holdnegyed: ☾ Első negyed 1-jén 4 perczeei déli 12 óra után.

Figyelmeztetés.

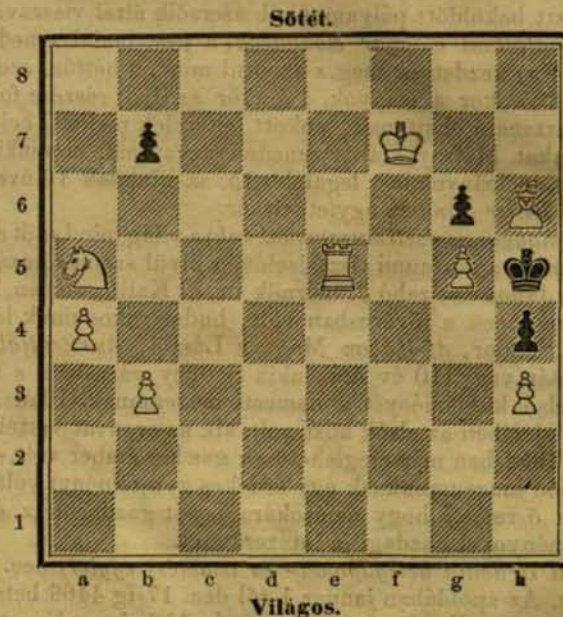
A V. U. több elfogyott m. évi számát, mellyek visszaváltására ajánlkoztunk, kellő mennyiségben nyervén vissza, azok további beküldését megszüntetni kérjük. Pest, dec. 27.

A Vasárnapi Ujság kiadó-hivatala.

Felölös szerkesztő: Pákh Albert (lak. uri-uteza 12. sz.)

SAKKJÁTÉK.

1. Feladvány BAYER KONRÁD-tól.

Világos indul s a 4-ik lépésre matot mond.

Nyílt tér. *)

Bizonyos, magát birtokosnak író ur hozzám intézett sorait olvasva a V. U. mult száma „nyílt rovatában,“ valóban elbámultam azok tartalmán; mert értelmes magyar olvasóról, — ki lapot is jár, — sohasem tettem fel, hogy egy, csupán véletlenségből az ő nevét viselő novellai személylyel magát vagy családjá valamelyik tagját ugyanazonosítsa.

Említett bizonyos ur, kinek neve léteéről nem volt tudomásom, megbotránkozott rajta, hogy „Egy óra egy pesti vendéglőben“ című művemben orvosomat Csizsér Theodornak neveztem el. E körülmény azon hitemet kényszerít nyilvánítani, mikint nem is képzelhetem, hogy a két magyar hazában találkozhatnék ember, ki milliókra menő összes honfitársai nevét tudná.

Különben ama bizonyos ur megtámadásához hasonló hangu levelezések elkerülése tekintetéből, ha találkozni valaki széles Magyar-és Erdélyországon, ki ily ügyben tollhoz szándékoznék nyulni, (mit a t. olvasó közönség megsértése nélkül fel nem tehetek), — bátor vagyok őt az alább közlött „Nyilatkozatom“ figyelembe vételére kérni. Tisztelet az olvasónak! Pesten, dec. 27-én 1859.

Szokoly Viktor.

Nyilatkozat. A legjobb akaratall sem kerülhetvén ki, hogy egyik-másik beszélyemben, személyeim valamely tudomon kívül élő család nevét ne viseljék, e miatt már írlmerült tiltakozások ellenében ezennel felkérek mindenkit, hahogy általam irt műben névrokonnal találkozni nem óhajt, nálam eziránt nevem alatt Pestre címzendő bérmentes levélben idejekorán jelentkezék. Pest, jan. 1-én 1860.

Szokoly Viktor.

*) E rovatban közlött cikkekért csupán a sajtóhatóság irányában vállal felelőséget a Szerk.

TARTALOM.

Az arany bulla (képpel). — Kesergő leány. Losonczy László. — Zrinyi Miklós, a szigetvári hős. I. Pauler Gyula. — Id. Szász Károly (arckép). Z. — Vándorlások Szepesmegyében (képpel). — A légszűrő (rajzzal). Dr. Soltész J. — Tárház: Kakas Márton levelei, 118. — Vélemény a közelebb fölfedezett tárogatóról. Hajdu L. Marokkói katona (képpel). — Irodalom és művészet. Egyveleg.

Uj évi melléklet: Régi nóta, kezdjük újra. Vida József. — A Rákóczy-induló eredete. — Pótló tudósítások a Kazinczy-ünnepélyekről. — Ipar, gazdaság, kereskedés. Közintézetek, egyletek. Mi ujság? Színházi napló. Szerkesztői mondanivaló. Sakkjáték. Nyílt tér. Heti naptár.

Legolcsóbb magyar gazdasági lap.

Előfizetési ár : Félévre 2 ft., egész évre 4 ft.

Előfizetési hirdetés

FALUSI GAZDA

czimü gazdasági lapokra.

(1860-diki évfolyam.)

Valamint életünknek, azonkép lapunk, a „Falusi Gazda“ létének is, ismét egy éve telik le.

Fogadják tisztelt előfizetőink, — fogadja az olvasó közönség szives bucsunkat a multra, s üdvözlő köszöntésünket a jövőre.

Igenis üdvözlő köszöntésünket a jövőre, melylyel van szerencsénk jelenteni, hogy pályánkat, gazdasági gyarapodásunk kitűzött nagy célja téle, e reánk jövő 1860-dik évben is folytatni fogjuk.

Ugyan ebből folyólag azon kérést csatoljuk tehát üdvözlőnkhez, hogy tartanak meg előfizetőink szintén továbbra is emlékekben, és nyissák meg előfizetéseiket.

Nem dicsekszünk vele, hogy mit tettünk a letűnő év folytán, mert csak kötelességünket teljesítettük, midőn közönségünk megelégedésének kiérdemlésére minden tőlünk telhetőt elkövetni igyekeztünk. Jövendőre sem teszünk nagy szavakban ígéretet, mert jobb szeretjük, ha nem nagy ígéretekért, hanem valóságos cselekedetekért méltat a közönség pártolására.

Ez irányban reméljük, hogy régi előfizetőink közül egyetlenegy sem fog elmaradni; sőt mindenki, ki működésünket ismeri, lapunk bővebb terjesztésére is kezet nyújt.

Nemzeti létünk alapja a földbirtok és mezőgazdaság; soha több szükségünk nem volt ennek gyarapítására, mint most. Az ősi birtok megmarthatása józan gazdasági elvet igényel. A józan gazdasági elvek követésére máj időben nem elég már a csupán saját birtokra szorított gazdai gyakorlat; hanem mások tapasztalatával a tudomány utmutatásával is kell azt gyarapítani. Ezen két irányú gyarapítás közlönye volt lapunk eddig folyvást, s ohajt s igyekszik lenni ezután is.

Télen át kivált mindenkinél van ideje, sok hasznosat olvasni.

Kezet tehát, edes hazánk legfontosabb anyagi ügyének, mezőgazdaságunknak felvirágoztatására, a gazdai értelmiség emelésére! Mi továbbra is hűséges lelkiismerettel eljárunk kötelességünkben, s bizunk, hogy a gazdaközönség is teljes mértékben megteszi irányunkban a magáét. (5-6)

Előfizetési feltételek a Falusi Gazdára :

Egész évre (januártól december végeig) 4 ujf.

Félévre (januártól június végeig) . . . . . 2 „

Gyűjtőknek minden tíz előfizető után egy tisztelet-példánnyal szolgálunk.

A folyó évi július—december félelvi folyamától néhány teljes példányt még szintén adhatunk, ára bérmentesen küldve 2 ujf. Az előfizetési pénzek, teljesen kiirt czimokkal együtt, a „Falusi Gazda“ kiadó-hivatalába, Pest, egyetem-utca 4-ik szám alatt, bérmentve utasítandók. — Pest, november 30-án 1859.

Heckenast Gusztáv,
kiadó-tulajdonos.

Galgóczy Károly,
felelős szerkesztő.

Előfizetési hirdetés

HIRMONDÓ

második évfolyamára.

Előfizetési feltételek:

Lapunknak 40 ivról 60-ra leendő megnagyobbítása következtében, az előfizetési ár

egy egész évre postai bérmentes küldéssel 1 ft. 50 kr. ujp.

Az új évfolyam f. e. november 1-jével kezdődött; minél fogva az előfizetési pénzeket mielőbb beküldetni kérjük.

Az előfizetési beletek az alulirt kiadó-hivatalhoz bérmentesen intézendők. — Gyűjtők, kik 10 előfizetést küldenek be, egy tisztelet-példányt nyernek, 20 előfizetésre kettőt, 30-ra hármat s így tovább.

Uj jelentkező előfizetők, kik a Hirmondó első évi folyamát is birni ohajtanak, azt 1 ft. beküldése mellett bérmentesen kapják meg. (11-0)

A Hirmondó népujság kiadó-hivatala.

(Pest, egyetem-utca 4-ik szám.)

Előfizetési felhívás

a legolcsóbb magyar szépirodalmi és hölgy-divatlapra.

(Megjelenik minden hétfőn egyszer.)

A NŐVILÁG

1860. évben, vagyis negyedik évi folyamában,

az eddiginél is díszesebb alakban fog megjelenni,

minden számában egy műmelléklettel,

egy mint színezett külföldi divatképekkel,

s legujabb ruhaszabások, éktárgyak s díszmunkák mintarajzaival.

A féleves előfizetők számára rendkívüli mellékletül érdekes tárgy aczel-metszetű képpel, vagy nagyobb körrajzzal, — az egész éven át előfizetők számára pedig emlékjándéku csinos kemény kötésben

egy hölgnaptárral 1861-dik évre,

szerkesztve B. JÓSIKA JULIÁTOL,

kinek jeles tollát s finom ízlését a „Nővilág“ olvasói legjobban ismerik, s annál fogva tőle e nemben is csak kitűnőt várhatnak (e naptár már augusztus hóban az illető előfizetőkhez szét fog küldetni). — E naptár az egykori almanachok mintájára több csinos új képpel leendő ékítve, s tartalma kizárólag a női igények szemmel tartásával szerkesztve.

Lapunk szépirodalmi tartalmát illetőleg, legjelesb írónktól közlendünk jövőben is dolgozatokat.

Eredeti divattudósításainkat hetenkint jövőben is az e részben páratlanul ismert

b. Jósika Julia

irandja; ezenkívül általánosan kedvelt élettani iranyczikkeit is folytatni fogja lapunk szépirodalmi részében.

Mindezen tetemes javítások s bővítések mellett az előfizetési ár marad az előbbeni! Az elősorolt kedvezmények olly értékesek, hogy azok beváltása még azon esetben is áldozatba kerül, ha lapunkat a t. magyar hölgyközönség azon eddigi nagy részvéte támogatná, mely a többi hazai divatlapok összes előfizetői számát a lefolyt három évben is meghaladta.

De szívesen teszszük ez áldozatot azon reményben, hogy az előfizető közönség részvéte a részünkről tett áldozatokkal s lapunk értékesbülésével arányban fog szaporodni; hogy nem csökkenő kitartásunkkal a divatlap-olvasó egyetemes magyar közönség tetszését, bizalmát megnyerni szerencsések leendünk, s biztosan allandó eljárásunk biztosan allandó közönség részvételével lesz megjutalmazva.

Mint lapunk három éves multja tanúsítja, igyekezetünk olyan volt az év elején, mint az év közepén és utolján; olyan leendő ezután is, és egyetlen ígéretünk nem marad teljesületlen.

Álljon itt igazolásul a multnak, s némi zálogul a jövőnek a lefolyt félelvben adott cikkek s mellékletek részletes kimutatása.

Beszámítván a december végeig adandó cikkeket a lefolyt félelvben, mellékeltünk részint színezett, részint köre rajzolt divatképet tizenkétyszer, mintegy ötven egész divatalakkal; mintarajzot tizenegyszer, mintegy kétszáz divatabraval (ruhaszabást, himzendő ékműveket stb. tárgyakokat) rendkívüli műmellékletül egy olyan szép aczel-metszetű arczkepet, mely tárgyának közkedvességén kívül művészeti eleganciában minden eddigi divatlap-melléklettel felülmúl; az olvasmányi tartalmat illetőleg, változatosságunk s tárgyúságunk a következő, közöltünk 7 eredeti, 9-10 fordított beszélyt (P. Szathmáry K., Győri Vil., Lauka G., Vörtesy, Vadnay K. stb. legkedveltebb írónktól), verset minden számban (Lauka, Thali K., Nyilas S., Flóra, Sal F., Losonezy, Tompa, Szász, Nyilastól), 26 eredeti divattudósítást, értekezéseket, házi közhasznút, könyvismertetést, egyveleget, majd minden számban; ezernél több érdekes hírt, 8-9 darab képtalányt, mintegy 15 rendbeli jutalommal.

Nem törekszünk nagyobb fényre, mint a mennyit a czél igényel; de a tulzott s fölösleges pompa mellőzésével annál inkább ohajtnak anyagilag s szellemileg gyakorlati hasznu cikkekkkel szolgálni.

A támadó divat székhelyén Párisban sikerült ugy intézkednünk, hogy a divatrajzokat jövőre egy hónappal gyorsabban mint eddig, vagyis : az eredeti parisi divatlapokkal csaknem egy időben küldhetjük szét.

Képtalányokat is, értékes diszkönyvekből álló jutalmakkal minél gyakrabban adandunk. — Miatán így mindent elkövetünk, hogy az eddig nagy számmal hazánkba járatott külföldi divatlapokat nélkülözhetőkké tegyük, s a nyervágy helyett hazafiai czéltől lelkesítve, t. előfizető közönségünk javára fordítjuk a tömeges előfizetésből származó előnyt : ennél fogva reméljük, hogy a lelkes magyar hölgyközönség, eddigi eljárásunkból merítvén bizalmát irántunk, pártolni s czélhoz vezetni fogja törekvéseinket

Heckenast Gusztáv.

kiadó-tulajdonos.

Vajda János,

felelős szerkesztő.

Előfizetési feltételek ugy mint eddig :

Helyben házhoz hordással, vagy vidékre postai szétküldéssel :

Egész évre (január—december) . . . . . 8 ujf.

Félévre (január—június) . . . . . 4 „

Negyedévre (január—márczius) . . . . . 2 „

Az előfizetési pénzek, teljesen kiirt czimokkal együtt, bérmentesen a „Nővilág“ kiadó-hivatalához intézendők.

A tisztelt gyűjtők, fáradozásaik jutalmául, következő kedvezményekben részesülendnek : Egyszerre öt féleves előfizetést gyűjtők Vajda János költeményeinek második kiadását diszkötésben posta útján veendik. — Tíz előfizetést gyűjtők lapunkat tisztelet-példánnyal kapják. — A kik pedig tizenöt előfizetést gyűjtjenek, azok a főnebbi mindkét kedvezményben részesülendnek.

Pest, nov. 30-án 1859.

A Nővilágkiadó-hivatala.

2913 (4-6)

(Pesten, egyetem-utca 4 szám.)

Birtokrész eladása.

A rácvidi pusztán, a Hajdu-Dorogról Bószörmenybe vezető országúthoz félóránnyira, egy 128 hold, 733 □ ölet tevő, egy tagban levő nemesi birtok szabad kézből minden órában eladó. Közelebbi értesítést vehetni akár személyesen, akár bérmentett levelek útján Csegényi Jánoshoz intézve Macsolán, u. p. Beregszász. 2931 (2-2)

Haszonbérlet.

Nógrádmegye, Karancs-Keszi, Losoncz-tól 3 óra járásnyira fekvő helységben, folyó évből tagosított, mintegy 350, 1200 □ öles holdat tevő birtok, kényelmes uri-lakkal család- és gazdasági épületekkel s száraz malommal, jövő 1860-ik évi, január 1-től, több évre haszonbérbe (akár pedig örök áron is) kiadó.

Ertekezhetni Hevesmegye, Szt. Jakabon Pásztóhá mellett, Horváth István tulajdonosnál. 2921 (2-3)

Haszonbéri árverés.

Szabolcsmegyében, a nyiregyházi vas-pálya-állomáshoz 1 1/2 órányi távolságra, Székely helység és hozzátartozó Óze pusztá határában fekvő, összesen 1472 holdnyi birtok, jelesül 64 hold belső telek, 657 hold szántó föld, 390 hold rét, legelőnek és erdei faizásnak használata, s ezen birtokhoz tartozó kir. jövedelmekkel és nádlással együtt, 1860-ik év, január 16-án, a helyszínen tartandó árverés útján, jövő Szent-Györgynaptól számítható hat vagy kilencz évre, a legtöbbet ígérőnek haszonbérbe fog adatni. — A feltételeket illetőleg bővebb felvilágosítást nyerhetni Huszár Sándor úrnál Budán, a várban 40-ik szám alatt, és Krasznay Gábor hites ügyvéd úrnál Nyiregyházán, hova egyszermind a netaláni előleges ajánlatok is intézendők. 2896 (1-3)

Előfizetési felhívás!

A NÉP UJSÁGA

szépirodalmi és ismeretterjesztő

hetilapra,

melly október elején indult meg, s olly pártolásnak örvend, hogy a folyton érkező előfizetések által minden fölösen nyomott példányokból kifogytunk; ennél fogva, hogy az ujonérkezők teljes példányokat nyerjenek, új évtől kezdve egészen önálló új folyamat adunk, mindemellett, valamint az előfizetők, úgy az írók, levelezők és gyűjtők is mindazon kedvezményekben részesülhetnek, melyeket első hirdetésünkben ígértünk. E célból az előfizetők neveit folyton közölni fogjuk, s a mint kellő számba emelkednek, kötelezettségünket kijelentendjük.

Rendes munkatársaink Boross Mihály, Majer István (István bácsi) és Tancsics Mihály, a többi megnevezett jeles közreműködőkkel együtt, folyton a legelvezetesebb és változatos tartalomról kezeskednek. Előfizetési ár egész évre csak 4 ft. marad.

Magyar Mihály,

id. felelős szerkesztő és kiadó.

Thali Kálmán,

2933 főmunkatárs. (2-2)

Az Egressy Gábor által szerkesztendő

M a g y a r

Szinházi lap

ujév első napján jelenik meg, és azontul minden szombaton.

Első száma két magyar jelmezkepet hoz.

E szép művészeti tartalmu lap előfizetési ára egész évre 6 ujft., félévre 3 ujft.

Az előfizetés pénzeket Kozma Vazul nyomdai irodája fogadja el, melly Pesten, az al-Dunáson, a kegyesrendiek épületében van. 2934 (2-2)

Az előfizetés évharmadokra van felosztva. Előfizetési fölhívás.

1860-dik évi első évharmadi folyamára.

Megjelenik minden szombatnapon egy iven sokféle képpel ellátva

Az Üstökös szerkesztője és kiadója az új év közeledtével mély tisztelettel köszöni :

1° a nagyérdemű közönségnek, hogy lapját már négy folyamon keresztül tántoríthatatlanul pártfogolta.

2° a nagyérdemű előfizetés-gyűjtőknek, hogy buzgalmukkal még az olasz háború alatt sem hagytak alább, mert könnyebb kétszáz ezer embert összegyűjteni azzal a szóval, hogy „gyerünk hadakozni“, mint három ezeret azzal, hogy „tessék fizetni.“

3° a nagyérdemű munkatársaknak, hogy eredeti jó ötletek és valódi magyar izű történetkéik felkutatásával lapja érdekét emelni segíték.

4° a nagyérdemű rendőrségnek, hogy lapját egyszer sem confiscálta.

5° nagytaréju Kakas Mártonnak, hogy rozsbab dolgokat nem irt, mint a milyeneket irt.

S ugyan ez alkalommal alulírott mély tisztelettel folyamodik :

1° a nagyérdemű közönséghez, hogy a jövő folyamok alatt is tartsa meg kegyeiben az Üstököst.

2° a nagyérdemű előfizetés-gyűjtők-höz, hogy ezentúl is iparkodjanak arról felvilágosítani a tisztelt közönséget, hogy sokkal jobb az, ha az ember előfizet valami lapra, mint ha úgy kéri kölcsön elolvasásra.

3° a nagyérdemű munkatársakhoz, hogy érdekes adatok gyűjtését a magyar közéletből ezentúl is folytassák.

4° a nagyérdemű rendőrséghez, hogy az Üstökös üstökével ezután se legyen dolga.

5° nagytaréju Kakas Mártonhoz, hogy vegye komolyan a tréfát.

Előfizetési feltételek :

Egész évre, azaz január—december hóra	6 ft. 30 kr. ujpénz
Nyolcz hónapra, azaz január—augustus hóra	4 „ 20 „ „
Évharmadra, azaz január—april hóra	2 „ 10 „ „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Valamint az 1858-ki úgy az 1859-ki három évharmadból is kaphatók még teljes számu példányok a fentebbi árért.

Tíz egyszerre beküldött előfizetésre egy ingyenpéldány jár.

Az előfizetési díjak, teljesen kiírt címekkel együtt, az „Üstökös“ kiadó-hivatalába utasítandók (egyetem-utca 4-ik szám, Landerer és Heckenastnál).

Jókai Mór,

az „Üstökös“ felelős szerkesztője és kiadója.